

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА
Факультет фінансів

Кафедра фінансів імені Віктора Федосова

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«Фінанси»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	07 «Управління та адміністрування»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Форма навчання: _____ очна (денна) _____
очна (денна), заочна, дистанційна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему **«ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСУВАННЯ**
КОРПОРАТИВНОГО БІЗНЕСУ»

(назва теми)

здобувача **Бербеги В'ячеслава Віталійовича**
(ПІБ, підпис)

Науковий керівник: **д.е.н., професор Стеценко Б.С.**
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри: **д.е.н., проф. Буряченко А.Є.**
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

Київ 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ФІНАНСУВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО БІЗНЕСУ.....	6
Сутність та характеристика фінансових інновацій.....	6
Порівняльна характеристика інноваційних інструментів фінансування корпоративного бізнесу.....	12
1.3 Нормативно-правове регулювання інноваційних інструменти фінансування в Україні.....	21
РОЗДІЛ 2 ФІНАНСОВО-ІННОВАЦІЙНІ КООРДИНАТИ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....	24
2.1 Ключові тенденції функціонування бізнесу в Україні.....	24
2.2 Особливості фінансування вітчизняного корпоративного бізнесу.....	30
Сучасний стан використання інноваційних інструментів корпоративним бізнесом в Україні.....	36
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ...42	
3.1 Глобальні тренди інноваційного фінансування.....	42
Ключові пріоритети розвитку інноваційної моделі фінансування корпоративного сектору в Україні.....	51
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
ДОДАТКИ.....	67

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний корпоративний бізнес стикається з багатьма викликами, серед яких особливе місце займають питання фінансування. Традиційні методи залучення капіталу часто не відповідають потребам швидкозростаючих компаній, що сприяє активному впровадженню інноваційних інструментів фінансування. Інновації у фінансовому секторі, зокрема краудфандинг, Fintech, та інші нові методи фінансування, відкривають нові можливості для бізнесу. Це особливо актуально для України, де корпоративний сектор потребує ефективних механізмів залучення інвестицій для підтримки економічного зростання та конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання фінансових інновацій та пошук шляхів їх фінансування досить поширене в літературі та розглядалось наступними науковцями: Н.Цигановою, Н.Пантелєєвою, Д.Дорофєєвим, М.Гапонюком, Б. Стеценком. Питаннями краудфандингу зокрема займались: Марченко О., Васильчук І., Огородник В., Отліванська Г. та інші. На міжнародному рівні фінансові інструменти вивчають: Броун Р., Зіглер Т. та багато інших науковців та аналітиків. Їхні дослідження пропонують важливі напрямки для застосування фінансових інновацій у різних сферах, які також можуть бути корисними для України. Продовження досліджень у цій області є необхідним для адаптації до сучасних економічних умов.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є аналіз та оцінка інноваційних інструментів фінансування корпоративного бізнесу, а також визначення їх ролі та потенціалу у розвитку корпоративного сектору в Україні.

Враховуючи вказану мету дослідження, сформульовано *наступні завдання*:

1. Визначити сутність та характеристики фінансових інновацій.
2. Провести порівняльний аналіз інноваційних інструментів фінансування корпоративного бізнесу.
3. Дослідити нормативно-правову базу інноваційних інструментів фінансування в Україні.

4. Оцінити ключові тенденції в національній інноваційній системі України.

Розглянути особливості фінансування вітчизняного корпоративного бізнесу.

Проаналізувати сучасний стан використання інноваційних інструментів корпоративним бізнесом в Україні.

7. Розглянути глобальні тренди інноваційного фінансування.

8. Визначити ключові пріоритети розвитку інноваційної моделі фінансування корпоративного сектору в Україні.

Об'єкт дослідження: бізнес України та міжнародний досвід у сфері інноваційного фінансування.

Предметом дослідження: є відносини, що виникають в процесі використання інноваційних інструментів фінансування корпоративного бізнесу.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовуватимуться наступні методи: аналіз літературних джерел для вивчення теоретичних аспектів інноваційних інструментів фінансування, порівняльний аналіз для порівняння різних інноваційних інструментів фінансування корпоративного бізнесу, економіко-статистичний аналіз, для оцінки сучасного стану та тенденцій фінансування корпоративного бізнесу в Україні, аналіз для визначення проблем та можливостей у використанні інноваційних інструментів фінансування, метод сходження від абстрактного до конкретного (для розкриття понять та визначення їх складових), аналіз, синтез, індукція (для більш повного розуміння теоретичних засад тематики), порівняння (при зіставленні показників в динаміці), графічний, коефіцієнтний (для дослідження людських ресурсів), додаткові методи збору інформації, узагальнення економічної інформації.

Теоретична, методологічна і практична значимість здобутих результатів.

Теоретична значимість дослідження полягає у: систематизації знань про інноваційні інструменти фінансування корпоративного бізнесу, розширенні теоретичних уявлень про роль фінансових інновацій у розвитку корпоративного сектору. Практична значимість дослідження полягає у наданні рекомендацій щодо впровадження інноваційних інструментів фінансування у корпоративний бізнес

України, використанні результатів дослідження для розробки державної політики щодо підтримки інноваційного фінансування в Україні.

Інформаційна основа дослідження охоплює офіційні дані Державної служби статистики, аналітичної платформи statista, краудфандингових платформ, а також інші наукові дослідження та публікації, пов'язані з обговорюваною проблематикою.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ФІНАНСУВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО БІЗНЕСУ

Сутність та характеристика фінансових інновацій

Різноманітні науковці по-різному розглядають сутність дефініції «фінансові інновації». Зокрема, на переконання Циганової Н. «фінансові інновації – це нові або удосконалені фінансові технології, послуги, продукти, організаційні форми, які є результатом інноваційної діяльності і у фінансовій сфері несуть у собі позитивний ефект для функціонування економіки» [1].

З точки зору Пантелєєвої Н., фінансова інновація визначається як «результат творчого пошуку нового підходу до вирішення проблеми у фінансовій галузі, який реалізується шляхом створення та дифузії нових фінансових продуктів, послуг, інструментів, технологій, процесів і організаційних форм, орієнтованих на ефективне управління фінансовими ресурсами та ризиками, забезпечення фінансової стійкості та конкурентоспроможності в умовах мінливості, невизначеності й інформаційної асиметрії економічного середовища» [2, С. 69].

На думку Федоренко В., «Фінансові інновації – це процеси конструювання й запровадження в обіг нових фінансових інструментів, технологій фінансового інвестування» [3, с. 47].

На переконання Азаренкової Г. «Фінансові інновації – це методи, застосовувані підприємствами для здійснення операцій із новими видами фінансових активів або нових операцій із уже наявними активами» [4, с. 78].

У дослідженні [5] Фінансові інновації можуть трактуватися як у вузькому, так і в широкому сенсах. Вузьке розуміння фінансових інновацій зводиться до будь-яких нововведень у фінансових інструментах, включаючи абсолютно нові інструменти, комбінації та модифікації традиційних інструментів, а також нові способи застосування наявних інструментів. У широкому сенсі, фінансові інновації

охоплюють будь-які зміни та нововведення в будь-яких елементах фінансової системи, таких як ринки, установи, інструменти та регулювання.

Д.І. Кокурін та В.С. Волков визначають фінансову інновацію як новий продукт або операцію, що є результатом інноваційної діяльності у фінансовій сфері. Вони наводять приклади нових технологій для здійснення фінансових операцій за допомогою комп'ютерної техніки, а також нових фінансових продуктів, таких як похідні цінні папери, схеми продажу цінних паперів і нові типи гарантійних зобов'язань. На думку авторів, фінансовий сектор є дуже динамічною системою завдяки постійному руху фінансових активів і зобов'язань, що сприяє розширенню та поглибленню зв'язків фінансового ринку із зовнішнім середовищем. Цей взаємозв'язок між активами та зобов'язаннями робить ринок фінансових інновацій інтегральним. [6, с. 26].

Р. Наполі визначає фінансові інновації як: 1) впровадження нового продукту чи послуги або значне покращення їх характеристик; 2) новий чи суттєво вдосконалений метод, обладнання або навички; 3) значне покращення характеристик існуючого продукту (послуги), методів, обладнання чи навичок, які застосовувалися раніше. [7, с. 216].

На наш погляд, фінансова інновація – це нові процеси, що запровадження в обіг інноваційні фінансові технології, фінансові інструменти та фінансове інвестування.

На нашу думку, фінансові інновації – це впровадження нових процесів, які включають сучасні фінансові технології, інструменти та інвестиції. Фінансові інновації не є новим явищем, оскільки вони розвивалися разом із технологічними інноваціями від самого початку. Загальновідомо, що фінансові та технологічні інновації тісно пов'язані та еволюціонують разом. З одного боку, фінансові інновації створюють механізми для фінансування інноваційних технологічних проєктів у випадках, коли традиційні джерела фінансування недоступні через високий інвестиційний ризик. З іншого боку, технічний та економічний прогрес ускладнює структуру бізнес-процесів, що породжує нові види ризиків. Це змушує фінансову систему та ринки адаптуватися та модернізуватися відповідно до нових

вимог та викликів сучасного світу. Таким чином, можна зробити висновок, що без фінансових інновацій технологічний та економічний розвиток був би повільнішим, а рівень добробуту націй – нижчим. Водночас фінансові інновації були б обмежені без попиту, який зумовлений технічним прогресом.

Дослідження наукової літератури вказує на те, що більшість вчених вважає розвиток науки, техніки і технологій основними каталізаторами інновацій. Водночас при аналізі умов, що сприяють формуванню фінансових інновацій, науковці відзначають ширший спектр специфічних факторів, характерних для фінансової системи. Ці фактори включають дерегуляцію та лібералізацію фінансових ринків, їх високу волатильність, асиметрію інформації, зростання фінансових ризиків, необхідність зниження трансакційних та операційних витрат і т. д. [8, с. 37].

Згідно з висловленням Ф.С. Мишкіна, головною моторною силою за виникнення та прийняття фінансових новацій є зміни в економічному оточенні, які спонукають до пошуку інновацій, які приносять величезний прибуток. Крім цього, серед факторів, які сприяють розвитку фінансових новацій, Мишкін визначає зростання новітніх технологій та інформаційних засобів, значну непередбачуваність відсоткових ставок, процентний ризик, а також бажання фінансових установ уникають регуляторних вимог, які вони вважають обтяжливими. [9, с. 393].

Дослідження наукових джерел та ретельний аналіз факторів, що призводять до виникнення та розвитку фінансових інновацій, дозволяють сформулювати унікальне розуміння поняття "фінансова інновація". За нашою думкою, суть економічного змісту фінансової інновації полягає у впровадженні новаторських підходів або суттєвих змін у функціонуванні фінансових ринків і інститутів. Ці зміни базуються на застосуванні нових, значно вдосконалених або модифікованих фінансових інструментів і продуктів, проведенні нових операцій, наданні нових або змінених видів фінансових послуг та використанні новітніх фінансових технологій для забезпечення стабільності та ефективності фінансових ринків і інститутів. Відмінність цього тлумачення полягає у врахуванні ключових структурних

складових фінансових інновацій, їхньої ролі та впливу на функціонування фінансових ринків і інститутів [10].

Проводячи аналіз різновидів та класифікацію фінансових інновацій, можна виділити кілька підходів до їхньої систематизації:

1. Фінансові інновації у сфері продуктів та інструментів охоплюють інструменти фінансування (наприклад, корпоративні та боргові цінні папери), засоби хеджування (деривативи) та спеціальні фінансові послуги (такі як злиття та поглинання, внутрішній викуп компаній, проектне фінансування).

2. Інновації у фінансових процесах включають вдосконалення технологій (наприклад, електронний банкінг, електронні гроші) та нововведення в засобах фінансування та виконанні операцій (такі як секюритизація активів, створення пулів тощо).

3. Інновації, пов'язані зі засобами участі в капіталі, та інновації, пов'язані з борговими інструментами, також важливі для класифікації.

4. Сфера виникнення та використання фінансових інновацій є ключовою ознакою класифікації, охоплюючи фінансові ринки, інститути, інструменти, операції та послуги, а також фінансові технології.

У сучасних умовах фінансові технології (фінтех) стають все більшою галуззю, конкуруючи з традиційними фінансовими продуктами та послугами банків та інших фінансових посередників. Їх зародження спричинене зростанням глобалізації, розвитком інтернет-мереж та комунікацій, збільшенням економічної мобільності та розвитком інноваційного підприємництва. Фактично, фінтех ламає монополію фінансових посередників і стимулює оновлення фінансового інструментарію для бізнесу.

Фінансові інновації можемо поділити на наступні види:

Продуктові інновації, які включають створення нових фінансових продуктів або вдосконалення існуючих. Вони можуть охоплювати нові види фінансових інструментів, такі як деривативи, криптовалюти (біткоїн, ефіріум), облігації з подвійним купоном, екологічні облігації (green bonds).

Процесні інновації включають вдосконалення або створення нових фінансових процесів, які підвищують ефективність та знижують витрати. Це можуть бути нові технології для проведення транзакцій, управління ризиками, або автоматизація фінансових операцій. Блокчейн-технології для забезпечення прозорості та безпеки транзакцій. Алгоритми для високочастотної торгівлі. Системи автоматизованого управління активами (робо-адвайзери).

Інновації в бізнес-моделях передбачають створення нових способів організації та ведення бізнесу, які покращують фінансові результати та конкурентоспроможність. Наприклад, Краудфандингові платформи (Kickstarter, Indiegogo), платформи peer-to-peer (P2P) кредитування (LendingClub, Prosper). Фінтех-стартапи (Revolut, TransferWise).

До основних характеристик фінансових інновацій віднесемо:

Технологічність - фінансові інновації часто базуються на передових технологіях, таких як штучний інтелект, блокчейн, великі дані та хмарні обчислення. Це дозволяє знижувати витрати, підвищувати швидкість обробки інформації та забезпечувати нові можливості для аналізу даних.

Глобальність - глобалізація фінансових ринків сприяє поширенню фінансових інновацій по всьому світу, забезпечуючи доступ до нових ринків і клієнтів. Це сприяє розвитку міжнародної торгівлі та інвестицій.

Регуляторні виклики - фінансові інновації часто стикаються з регуляторними викликами, оскільки вони можуть виходити за рамки існуючих законодавчих норм. Регулятори повинні знайти баланс між підтримкою інновацій та забезпеченням стабільності фінансової системи.

Ризики та управління ними - інноваційні фінансові продукти та процеси можуть мати високий рівень ризику. Ефективне управління ризиками є критично важливим для забезпечення стабільності та надійності фінансової системи.

Традиційно підприємства формують свої фінансові ресурси за рахунок власних коштів, залученого та позичкового капіталу. Зазвичай, переважання власних джерел фінансування сприяє фінансовій автономії та стабільності підприємства. Однак, досягнення високих темпів розвитку підприємництва лише з

використанням власних і залучених ресурсів є складним завданням [11]. Світова практика свідчить, що значну роль у фінансуванні підприємств, особливо малого бізнесу, відіграють позичкові кошти, що надаються на умовах строковості, платності та повернення. До позичкових фінансових ресурсів належать банківські кредити, позики від небанківських фінансово-кредитних установ (наприклад, лізингові кредити, факторинг тощо), комерційні кредити та кошти, отримані від випуску і розміщення боргових цінних паперів, таких як облігації підприємств [12].

Використання фінансових технологій (фінтех) відкриває нові перспективи для пошуку альтернативних джерел фінансування бізнесу, особливо інноваційного. Це включає краудфандинг, P2P-кредитування та інші методи. Також фінтех сприяє розвитку страхування, ризик-менеджменту, торгівлі та здійснення розрахунків. Найбільш перспективними напрямками розвитку фінтеху є робота з хмарними технологіями, великими даними, безконтактними мобільними технологіями, біометрією, блокчейном та штучним інтелектом.

Для розвитку інноваційного підприємництва варто використовувати фінтех у таких сферах: пошук фінансування (P2P-кредитування, краудфандинг); платежі та розрахунки (P2P-платежі на базі онлайн-платформ, сервіси для B2B-переказів, хмарні каси, старт-термінали, сервіси масових виплат); управління бізнесом та фінансове планування (хмарні додатки для фінансового планування, сервіси цільових накопичень, робо-адвайзинг, алгоритмічна біржова торгівля та інші) [1].

Отже, фінансові інновації — це нові або вдосконалені фінансові продукти, процеси, послуги або бізнес-моделі, які впливають на фінансовий сектор та бізнес в цілому. Вони спрямовані на підвищення ефективності, зниження витрат, покращення доступу до фінансів та управління ризиками.

Основними рушійними силами фінансових інновацій є технологічний прогрес, зміни в регуляторному середовищі, глобалізація ринків та зростання конкуренції.

Фінансові інновації суттєво впливають на бізнес, зокрема ї допомагають бізнесу підвищити ефективність за рахунок автоматизації процесів, зниження витрат та оптимізації управління фінансами. Нові фінансові інструменти та

платформи забезпечують бізнесу кращий доступ до капіталу, що сприяє його зростанню та розвитку. Інноваційні методи управління ризиками дозволяють бізнесу ефективніше захищатися від фінансових втрат та нестабільності. Компанії, які активно використовують фінансові інновації, мають конкурентні переваги на ринку завдяки можливості швидше адаптуватися до змін та впроваджувати нові бізнес-моделі.

Фінансові інновації є важливим елементом сучасного бізнес-середовища, забезпечуючи нові можливості для залучення капіталу, управління ризиками та підвищення ефективності. Вони базуються на передових технологіях та вимагають ефективного регуляторного середовища для забезпечення стабільного розвитку. Бізнес, який активно впроваджує фінансові інновації, має значні конкурентні переваги та перспективи для зростання.

Порівняльна характеристика інноваційних інструментів фінансування корпоративного бізнесу

Через посилення умов банківського кредитування та обмеження фінансування малих і середніх підприємств (МСП) після глобальної фінансової кризи, все більше уваги приділяється можливостям ринків капіталу щодо надання альтернативних джерел і нових інструментів фінансування [13]. Це питання особливо важливе для інноваційних стартапів з високим потенціалом зростання, які найбільше постраждали від зменшення банківських кредитів через підвищений рівень ризику, і які зазвичай покладаються на зовнішні інвестиції поряд із борговими зобов'язаннями для підтримки своїх планів зростання [14]. Таким чином, інноваційні фінансові моделі стали привабливими альтернативами для організацій, які шукають фінансування для своїх інвестиційних проєктів, особливо для МСП, що не змогли отримати необхідні кошти від банківських установ і фінансових ринків. Серед таких моделей фінансування є факторинг, лізинг,

складські розписки та ордери на покупку [15]. Фінансування на основі активів охоплює всі форми фінансування, засновані на вартості конкретних активів, а не на грошових потоках чи кредитоспроможності фірм, і є надійною альтернативою для багатьох МСП.

У цій категорії лізинг і покупка в розстрочку з одного боку, та факторинг і дисконтування рахунків-фактур з іншого боку, є найбільш відомими та широко використовуваними інструментами у більшості країн. [16, с. 38; 18]

До другої групи інноваційних фінансових інструментів для підприємств належать альтернативні форми боргових інструментів, такі як сек'юритизована заборгованість, корпоративні та іпотечні облігації, а також краудфандинг [18, с. 42].

Третя група фінансових інструментів для малого і середнього бізнесу включає гібридне фінансування, зокрема субординовані кредити, конвертовані облігації та облігації з варрантами.

Четверта група охоплює інструменти часткового фінансування, такі як приватні інвестиції, венчурний капітал, підтримка бізнес-ангелів та похідні інструменти на акції. Ці інструменти відзначаються високим ризиком і високою прибутковістю. Індустрія альтернативних інвестицій трансформується, внаслідок чого з'являються нові джерела капіталу, зокрема електронне онлайн фінансування

Існує чотири основні типи онлайн інвестиційних платформ, або краудфандингу: благодійний краудфандинг (на основі пожертв, наприклад, Kickstarter), краудфандинг з нефінансовою винагородою (на основі винагород, наприклад, Indiegogo та Thundafund), краудінвестинг або акціонерний краудфандинг (на основі акціонерного капіталу, наприклад, Crowdfunder) та інвестиційний краудфандинг (на основі позик, наприклад, Kiva та BlueBees).

Фактори, що впливають на структуру капіталу підприємств, є численні та різноманітні. Основними серед них є стан економіки та фінансової системи країни, тип та розмір підприємства, його життєвий цикл, стратегія використання фінансових ресурсів і рівень інноваційності.

Розвиток інформаційних технологій стимулює появу FinTech інструментів, що змінюють способи розподілу фінансових ресурсів та фінансування бізнесу через спеціалізовані онлайн-платформи. Ці технології відкривають можливості для залучення коштів для інвестицій без посередництва традиційних фінансових установ [20].

Криптовалюти становлять одну з передових фінансових новацій, що стабільно розвиваються відповідно до вимог сучасного ринку та технологічних тенденцій. Вони представляють собою цифрові або віртуальні грошові одиниці, які використовують криптографічні методи для забезпечення безпеки фінансових операцій, контролю над процесом емісії нових валютних одиниць та переведення активів. Найвідомішим представником криптовалют є Bitcoin, започаткований у 2009 році. З того часу з'явилося безліч інших криптовалют, таких як Ethereum, Ripple, Solana, Litecoin і багато інших. Як свідчать дані таблиці 2, ці фінансові інструменти мають значний рівень капіталізації, який постійно зростає.

Використання цього інноваційного фінансового засобу суттєво спрощує процес міжнародних трансакцій, оскільки криптовалюти дозволяють підприємствам проводити швидкі та економічні міжнародні операції без посередництва банків або інших фінансових установок, що особливо важливо для компаній з інтенсивним міжнародним бізнесом. Ринок криптовалют відкриває нові можливості для компаній залучення капіталу через проведення різноманітних ініціатив, таких як Initial Coin Offerings (ICO) або Security Token Offerings (STO), за допомогою децентралізованих фінансових платформ. Це розширює доступ до фінансування для розвитку бізнесу, зокрема для компаній, які мають обмежений доступ до традиційних банківських послуг. Криптовалюти, як правило, характеризуються низькими комісіями порівняно з традиційними фінансовими системами, тому їх використання може допомогти підприємствам зменшити витрати на операції, звільнивши при цьому певні фінансові ресурси.

Технології блокчейну, на яких базуються багато криптовалют, використовуються для підвищення ефективності управління ланцюгом постачання, що дозволяє підприємствам збільшити рівень прозорості та відстежуваності їхньої

продукції та послуг. Прийняття криптовалют як засобу оплати може сприяти розширенню ринків збуту для підприємств та приверненню нових клієнтів, особливо тих, хто використовує цифрові активи.

Цифрова трансформація в сфері кредитування призвела до появи альтернативних джерел позик через peer-to-peer та краудфандингові платформи, а також до змін в організації біржової торгівлі.

Моделі онлайн-фінансування дозволили здійснювати операції кредитування (peer-to peer позики) та інвестування (краудфандингу) на різних умовах – на благодійній основі, з фінансовою чи нефінансовою винагородою тощо. Високий потенціал розвитку даних моделей фінансування, їх переваги щодо швидкості, простоти і доступності залучення фінансових ресурсів порівняно із традиційними джерелами забезпечує їх привабливість як з точки зору надавачів, так і отримувачів фінансових ресурсів.

Серед найвідоміших і найбільш популярних краудфандингових платформ, яка приваблює населення ЄС і США є краудфандингова платформа Kickstarter. Її заснування в 2009 році дало поштовх для формування нових ідей у населення, ведення бізнесу підприємцями, а також формування цілей у розробці досліджень у науковців. Найбільш популярною моделлю онлайн-фінансування за кількістю створених платформ нині є краудфандинг з нефінансовою винагородою. Це пояснюється його ефективністю у збиранні коштів на найрізноманітніші проекти та для різних суб'єктів. Завдяки краудфандингу з нефінансовою винагородою залучають кошти як фізичні особи-підприємці, так і малі та середні підприємства, високотехнологічні компанії, транснаціональні корпорації, окремі фізичні особи, митці та інші.

У таблиці 1.1 наведено порівняльну характеристику різних видів онлайн-фінансування для суб'єктів малого та середнього бізнесу.

Таблиця 1.1 - Порівняльна характеристика видів онлайн-фінансування для суб'єктів МСБ

Джерело: побудовано автором за [18]

Одним із найбільш перспективних фінансових інструментів, що базуються на блокчейні, є розумні контракти (Smart contracts). Вони автоматизують і виконують угоди без участі посередників, дозволяючи автоматизувати фінансові операції, такі як оплата рахунків, виплата зарплат, розрахунок податків тощо. Значно підвищується ефективність фінансового управління та ведення звітності.

Розумні контракти можуть використовуватися для автоматизації процесів управління ланцюгом постачання, таких як замовлення товарів, відстеження доставок, автоматичні розрахунки та платежі. Це спрощує процеси та знижує витрати на підтримку діяльності. Крім того, за допомогою розумних контрактів можливо створювати електронні платформи для обміну активами, як-от акції, нерухомість або інтелектуальна власність, що дозволяє компаніям легко залучати капітал, проводити торговельні операції та обмінювати інтелектуальні активи.

Використання смарт-контрактів дозволяє автоматизувати угоди та співпрацю між компаніями, забезпечуючи прозорість та виконання умов без необхідності залучення посередників. Це відкриває нові можливості для пошуку партнерів і знижує транзакційні витрати. Смарт-контракти також допомагають у управлінні ідентифікацією співробітників і клієнтів, захищаючи конфіденційні дані завдяки підвищеній безпеці блокчейну. [21].

Використання фінансових деривативів, таких як ф'ючерси, опціони та свопи, допомагає підвищити захист від ризиків або здійснювати спекуляції, пов'язані зі змінами цін на сировину, валюту, відсоткові ставки або інші чинники, які можуть вплинути на діяльність підприємства. Компанії, що займаються міжнародною торгівлею або володіють валютними активами та зобов'язаннями, можуть використовувати валютні ф'ючерси та опціони для захисту від коливань валютних курсів. Фінансові деривативи надають підприємствам можливість

оптимізувати інвестиційні портфелі, сприяючи диверсифікації, зниженню ризиків та підвищенню потенційного доходу.

Сучасні розподілені фінансові технології (DeFi) є одними з найінноваційніших фінансових інструментів сьогодення, які можуть скласти значну конкуренцію банківському сектору. Це базові фінансові послуги на блокчейні, такі як кредитування, обмін валют, депозити, які виконуються без посередників. За даними DefiLlama, загальна сума заблокованих коштів (TVL) в DeFi на 2022 рік становила близько 42 мільярдів доларів США. DeFi швидко розвивається, наприклад, популярний некастодіальний гаманець MetaMask має понад 30 мільйонів користувачів і 21 мільйон активних щомісячних користувачів, що на 3800% більше порівняно з 2020 роком.

Зростання DeFi відкриває нові перспективи для децентралізованого кредитування, надаючи можливість підприємствам отримувати позики безпосередньо від інших учасників мережі, уникаючи посередництва традиційних банків та їх обмежень. DeFi також дозволяє зберігати високі відсоткові ставки на вклади та забезпечує надійне зберігання активів у децентралізованих фінансових протоколах, що стимулює ділову активність.

Підприємства мають можливість застосовувати DeFi для обміну валютами та цифровими активами без потреби в централізованих біржах, що дозволяє здійснювати швидкі та ефективні операції. Окрім цього, DeFi надає доступ до широкого спектру фінансових деривативів і страхових продуктів, які сприяють захисту від ризиків і зміцненню фінансової стабільності. Завдяки цьому DeFi стає однією з провідних галузей у сфері інноваційних фінансових інструментів.

Автоматизоване інвестування (робо-консультанти) — це спеціальні програми, які використовують алгоритми для самостійного керування інвестиціями та портфелями клієнтів. Ці технології можуть значно покращити діяльність підприємств у багатьох напрямках, таких як ефективне управління портфелем, автоматизація інвестиційних рішень, зменшення витрат, проведення аналізу та створення звітності, а також забезпечення широкого доступу до інвестиційних можливостей. Робо-консультанти застосовують алгоритми для самостійного

керування портфелем, оптимізуючи розподіл активів і рівень ризику відповідно до інвестиційних цілей компанії. Завдяки використанню робо-консультантів, підприємства можуть швидко і ефективно приймати інвестиційні рішення на основі даних і аналітики, що дозволяє їм оперативніше і результативніше реагувати на зміни ринкової ситуації.

Робо-адвізори зазвичай пропонують свої послуги за значно меншою ціною порівняно з традиційними фінансовими консультантами, що дозволяє компаніям заощадити фінансові ресурси. Завдяки можливості отримання детальних аналітичних звітів та інструментів для моніторингу результатів інвестування, робо-адвізори надають можливість підприємствам ефективно оцінювати свої інвестиційні стратегії та приймати обґрунтовані рішення. Їх послуги доступні підприємствам будь-якого розміру, включаючи ті, що мають обмежений бюджет на управління активами, що дозволяє різним компаніям скористатися перевагами професійного управління інвестиціями.

Однак використання інноваційних фінансових інструментів супроводжується різними проблемами та викликами. Слід виділити такі потенційні групи ризиків: технологічні, відсутність правового регулювання, питання конфіденційності та захисту даних, ринкові ризики та інші.

Через соціальні мережі та поширення неправдивої інформації можуть поширюватися дезінформація щодо інноваційних фінансових інструментів, що може призвести до шахрайства та маніпуляцій [23].

Впровадження нових фінансових інструментів може вимагати змін у законодавстві та регулюванні відповідного сектору, що може зайняти певний час і стати причиною правових спорів [24]. Крім того, зміни у законодавстві та регулюванні зазвичай мають значний вплив на інноваційні фінансові інструменти, оскільки нові правила чи обмеження часто докорінно змінюють конкурентне середовище або навіть призводять до заборони окремих продуктів [25, с. 6]. Відсутність належного регулювання інноваційних фінансових інструментів також створює можливості для фінансових маніпуляцій, маніпулювання ринком та інших видів фінансового шахрайства.

Відзначимо ключові переваги застосування інноваційних фінансових інструментів. По-перше, вони роблять фінансування більш доступним, що особливо важливо для підприємств, які мають обмежені можливості отримати традиційний банківський кредит або залучити акціонерів на ринку. По-друге, ці інструменти стимулюють інновації та розвиток, оскільки вони самі є інноваційними і швидко розвиваються. Це розширює можливості залучення інвестицій у галузі, які можуть бути ризикованими для традиційних інвесторів, але мають великий потенціал для зростання та проривів. По-третє, вони сприяють зниженню витрат на фінансування за рахунок ефективнішого використання технологій, автоматизації процесів або скорочення кількості посередників у фінансових операціях. І нарешті, інноваційні фінансові інструменти сприяють розширенню географії фінансування, допомагаючи залучати інвестиції з різних ринків і географічних областей. Це може допомогти в диверсифікації джерел фінансування та забезпечити більшу стійкість в умовах глобальних економічних змін [2].

Використання інноваційних фінансових інструментів для підтримки зростання підприємств має численні переваги. Вони надають можливість підприємствам швидше й ефективніше залучати капітал та інвесторів. Крім того, інноваційні фінансові інструменти є більш гнучкими та адаптивними до специфічних потреб підприємств у порівнянні з традиційними методами. Це дозволяє компаніям оперативніше реагувати на зміни в бізнес-середовищі та динамічно розвиватися.

Втім, використання інноваційних фінансових інструментів супроводжується певними ризиками. Потрібно ретельно досліджувати та аналізувати ризики, пов'язані з кожним окремим інструментом, а також мати чіткий стратегічний план для їх впровадження та управління. Також, впровадження інноваційних фінансових інструментів може вимагати від підприємств нових знань і навичок у фінансовій сфері [26].

Аналіз показує, що розширення практики використання інноваційних фінансових інструментів для підтримки розвитку підприємств сприятиме

створенню додаткових можливостей для економічного зростання. Існує чимало ризиків, які ускладнюють їх активне застосування, зокрема відсутність законодавчої бази, недостатня обізнаність населення, висока технологічність і брак історичних даних. Проте з огляду на перспективи, які відкриває їх використання, у найближчому майбутньому ці інноваційні фінансові інструменти можуть стати основним джерелом фінансування підприємництва.

Використання цих фінансових стратегій сприяє залученню капіталу, стимулює інновації та розвиток бізнесу, сприяє створенню соціально-економічного впливу та підтримує стале економічне зростання в розвинених країнах. Ці підходи можуть слугувати прикладами та джерелом натхнення для України щодо впровадження інноваційних стратегій фінансового менеджменту для пожвавлення бізнесу. Сфера фінансів була свідком еволюції та появи різноманітних фінансових стратегій протягом історії. Ці стратегії відіграли вирішальну роль у формуванні економічних систем і реагуванні на мінливі потреби та виклики різних часів. Розуміння хронології цих фінансових стратегій дає цінну інформацію про розвиток глобальних фінансових систем і підходи, прийняті урядами та установами для управління економічними складнощами

1.3 Нормативно-правове регулювання інноваційних інструменти фінансування в Україні

На сьогоднішній день можна відзначити відсутність всеосяжного нормативно-правового регулювання галузі інновацій в Україні. Наразі існують лише окремі нормативно-правові акти, що регламентують діяльність навколо цієї сфери.

– Цивільний кодекс України [27]: регулює особисті немайнові та майнові відносини, що виникають у процесі надання та реалізації традиційних фінансових послуг та інноваційних;

– Закон України «Про Національний банк України» [28]: спрямований на забезпечення фінансової стабільності, у тому числі стабільності банківської

системи, зокрема враховуючи ринок FINTECH Національним банком України, а також порядок здійснення в Україні маршрутизації, клірингу та взаєморозрахунків учасників платіжної системи за операціями, що здійснюються в межах України з використанням платіжних карток, емітованих банками-резидентами та інші функції у фінансово-кредитній сфері в межах компетенції НБУ;

– Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» [29]: встановлює загальні правові засади у сфері надання фінансових послуг, здійснення регулятивних та наглядових функцій за діяльністю з надання фінансових послуг, створення правових основ для захисту прав та інтересів клієнтів фінансових установ, фізичних осіб – підприємців, які надають фінансові послуги, правове забезпечення діяльності і розвитку конкурентоспроможного ринку фінансових послуг в Україні, а також правове забезпечення єдиної державної політики у фінансовому секторі України;

– Закон України «Про валюту і валютні операції» [30]: регулює здійснення валютних операцій, валютне регулювання та нагляд, права та обов'язки суб'єктів валютних операцій і уповноважених установ, відповідальність за порушення валютного законодавства, забезпечення єдиної політики у сфері валютних операцій та вільного здійснення валютних операцій на території України;

– Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» [31]: визначає відносини у сфері надання електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації, правові та організаційні засади надання електронних довірчих послуг, включаючи транскордонні, права та обов'язки суб'єктів правових відносин у сфері електронних довірчих послуг, порядок здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг, а також правові та організаційні засади здійснення електронної ідентифікації;

– Закон України «Про державну таємницю» [32]: регулює суспільні відносини, пов'язані з віднесенням інформації до державної таємниці, її засекречуванням, розсекречуванням матеріальних носіїв та охороною державної таємниці з метою захисту національної безпеки України;

– Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави, національних інтересів України в кіберпросторі, основні цілі, напрями та принципи державної політики у сфері кібербезпеки, повноваження державних органів, підприємств, установ, організацій, осіб та громадян у цій сфері, а також основні засади координації їхньої діяльності із забезпечення кібербезпеки;

– Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [34]: спрямований на захист прав та інтересів суб'єктів фінансових операцій та уповноважених установ. Закон України «Про захист персональних даних» [35] регулює правові відносини щодо захисту і обробки персональних даних, забезпечуючи основоположні обробці персональних даних з використанням автоматизованих засобів.

Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [36] визначає організаційно-правові засади електронного документообігу, включаючи створення, відправлення, передачу, отримання, зберігання, обробку, використання та знищення електронних документів.

Положення про електронні гроші в Україні [37], регулює діяльність, пов'язану з випуском електронних грошей в Україні, та запроваджує моніторинг за такою діяльністю.

Закон України «Про віртуальні активи» [38], який так і не вступив в дію. Спрямований на регулювання правовідносини, пов'язані з обігом віртуальних активів в Україні, визначає права та обов'язки учасників ринку віртуальних активів, а також засади державної політики у цій сфері.

Нормативно-правове регулювання інноваційних інструментів фінансування в Україні є важливим кроком на шляху до створення конкурентоспроможної економіки. Важливо продовжувати вдосконалювати законодавчу базу, підвищувати фінансову грамотність населення та створювати сприятливі умови для залучення як

внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій. Це дозволить забезпечити стійкий розвиток інноваційних секторів та сприятиме економічному зростанню країни.

РОЗДІЛ 2

ФІНАНСОВО-ІННОВАЦІЙНІ КООРДИНАТИ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

2.1. Ключові тенденції функціонування бізнесу в Україні

Протягом півтора року український бізнес функціонує в умовах масштабної війни. Незважаючи на численні труднощі, він не лише витримав, але й демонстрував значний розвиток у 2023 році.

Навіть при активних воєнних діях та обстрілах цивільної інфраструктури, підприємці продовжують зм'якшувати песимістичні передбачення щодо свого розвитку та темпів виробництва товарів і послуг. Це підтверджують результати останнього дослідження, проведеного низкою організацій, зокрема Advanter Group, Центром розвитку інновацій, Офісом з розвитку підприємництва та експорту, у межах національного проєкту "Дія.Бізнес", здійсненого у травні-червні 2023 року.

Проводячи аналіз Українського Індексу Бізнесу (UBI), який відображає активність підприємств, їх здатність збільшувати оборот, створювати нові робочі місця, можна помітити, що у червні 2023 року він склав 35,34 від 100 можливих, що вказує на зростання порівняно з квітнем 2023 року (34,03) і червнем 2022 року

(22,73). Якщо значення цього показника нижче 50, це індикує негативні очікування бізнесу від подальшого розвитку ситуації. Отже, зростання індексу вказує, скоріше, на прагнення підприємств подолати невизначеність та активізувати діяльність, аніж на покращення економічної ситуації. Важливо відзначити, що протягом 2020–2023 років цей індекс перебував у зоні негативних очікувань бізнесу, а лише з червня 2021 року по лютий 2022 року вийшов у зону позитивних очікувань (тобто перевищив 50) [39].

Серед найбільш затребуваних сфер, у яких відкривають нові справи, у першій половині 2023-го року (як і у попередньому році) перше місце посіла роздрібна торгівля – нею офіційно почали займатися 38405 українців (28,7 %). Другим за популярністю залишається КВЕД «Комп'ютерне програмування, консультування та пов'язана з ними діяльність», який був найпопулярнішим до початку повномасштабної війни. Цьогоріч у цій сфері власну справу розпочало вже 11882 підприємців (8,9 %). Замикає трійку «Надання інших Серед найбільш популярних галузей для відкриття нових справ, у першій половині 2023 року (так само, як і в попередньому році) лідерство зайняла роздрібна торгівля - з нею стартували офіційно 38 405 українців (28,7 %). На другому місці за популярністю залишається КВЕД "Комп'ютерне програмування, консультування та пов'язана з ними діяльність", який був найбільшим до початку повномасштабної війни. У цьому році у цій галузі свій бізнес розпочали вже 11 882 підприємці (8,9 %). Третє місце посідає "Надання інших індивідуальних послуг" - у цій сфері розпочали працювати 8 745 ФОПів (6,5 %) [40].

Доступ до фінансових ресурсів, які визначені урядом, є однією з ключових проблем для підприємств під час періоду конфлікту. Навіть за участю у програмах державної підтримки, таких як кредитна програма зі ставками 5-7-9%, і участь у проекті "єРобота", а також в спеціальних програмах для окремих галузей, таких як сільське господарство та роздрібна торгівля, підприємства продовжують стикається зі значними проблемами з ліквідністю.

Як стартапи, так і великі компанії швидко адаптуються до нових реалій. Оцінка діяльності сільськогосподарських підприємств, виробництва, ІТ та інших

секторів показує, що вони продовжують підтримувати свою роботу, виходять на нові ринки, диверсифікують продукти і вкладають кошти в технології.

Після проведення аналізу діяльності фінтех компаній у різних сферах, було встановлено, що протягом кількох років технологічна інфраструктура є провідним сектором українських стартапів. Головним продуктом цієї інфраструктури є розробка IT-рішень для фінансових компаній та банків [40].

Підсумовуючи, лише 23% компаній, заснованих протягом 2020–2021 років, відносяться до галузі Технологій та Інфраструктури. Цю тенденцію частково можна пояснити впливом пандемії COVID-19 та наступними карантинними обмеженнями, які спонукали бізнес до переходу в онлайн і сприяли попиту на продукти, спрощуючи цифрову підприємницьку діяльність. У 2022 році тренди фінтеху продовжують активно розвиватись.

Користувачі все частіше вчиняють покупки та здійснюють перекази коштів онлайн, тому галузь платежів та грошових переказів посідає друге місце. Згідно зі статистикою Національного банку України, 9 з 10 операцій здійснюються безготівково, а покупки в Інтернеті складають близько 25% від усіх безготівкових операцій у першому півріччі 2021 року. Тож очікується, що ця сфера залишиться лідером й надалі.

Компанії, які надають послуги споживчого кредитування, складають 14% ринку, порівняно з 7% у 2020 році. Швидкість онлайн-кредитів, можливість отримати позику 24/7 та менші вимоги до кредитного рейтингу зробили швидкі кредити популярними серед населення. Зростаючий попит спонукає компанії в цьому сегменті до зміцнення своєї конкурентоспроможності.

Маркетплейси, краудфандинг та цифрові інструменти порівняння послуг залишаються менш розвиненими секторами. Галузі кредитування бізнесу та блокчейн зазнали зниження, тоді як сектори права та страхування показали певне покращення.

Незважаючи на всі виклики, 30% компаній планують зростання, а 36% - збільшення штату. Початок війни завдав сильного удару по українському бізнесу. За підрахунками, втрати малого та середнього бізнесу перевищили 83 мільярди

доларів США. Близько 10 мільйонів українців переїхали, частина з яких стали внутрішньо переміщеними особами, а більшість виїхала за кордон.

Проте за 2023 рік ситуація значно змінилась. Багато компаній повернулося на ринок, повернулася і значна частина робочої сили. Якщо у 2022 році бізнес працював в режимі виживання, не маючи змоги планувати роботу навіть на кілька місяців вперед, то зараз компанії пристосувалися до нових умов і складають плани розвитку на 2-3 роки.

На початок осені 2023 року в Україні працюють понад 2 мільйони ФОПів. Велика кількість з них була зареєстрована протягом поточного року. У середньому щомісяця реєструється близько 25000 нових бізнес-компаній, тоді як закривається близько 17000.

Найбільш стійким під час війни виявився ІТ-сектор. Жоден з українських проектів не був закритий, більше того, сотні з них отримали додаткові інвестиції та мали великий попит як на українському, так і на міжнародному ринках. Серед таких проектів – Skyworker, Trinetix, RevMyWork та інші.

Стрімкий розвиток ветеранського бізнесу відіграв важливу роль у підвищенні економічного стану країни. Ветерани та члени їхніх родин започатковують багато малих і середніх компаній різних профілів, таких як: сільськогосподарські підприємства; заклади харчування і кав'ярні; малі виробничі підприємства тощо.

Аналітики прогнозують, що саме ветеранський бізнес стане ключовою силою для повноцінного відновлення українського бізнесу.

Незважаючи на ці виклики, Україна має значний потенціал для розвитку інноваційного ландшафту. Уряд вживає заходів для підтримки інновацій, а українські підприємці та науковці демонструють винахідливість та стійкість (таблиця 2.1). Як можемо побачити, рівень інноваційного індексу поступово відновлюється до довоєнного рівня. Частка витрат на інновації залишається стабільною на рівні 75%, а частка у ВВП складає лише 0,2%.

Таблиця 2.1 - Показники інноваційної діяльності в Україні

Показник				
Загальні витрати на інновації (млрд.грн)				

Частка ВВП, що припадає на витрати інновації (%)				
Приватні витрати на інновації (млрд.грн)				
Частка приватних витрат на інновації (%)				
Кількість інноваційних підприємств (%)				
Кількість зайнятих на інноваційних підприємствах (тис.осіб)				
Рівень інноваційного індексу України				

Джерело: побудовано автором за [40]

На українському фінансовому ринку з'явилася ціла низка нових учасників, які не відносяться до комерційних банків, але виконують основні банківські операції, такі як платежі та грошові перекази. Ці нові гравці, відомі як фінтех-компанії, активно використовують передові технології, щоб пропонувати споживачам існуючі фінансові послуги за привабливішими умовами та за більш доступні ціни, або розробляють зовсім нові способи здійснення платежів та інші технічні рішення. Наприклад, компанії як "iPay.ua", "Portmone.com", "GlobalMoney", "City24", "Укркарт" та інші спеціалізуються на грошових переказах; Moneyveo, Global Credit, CreditKasa та інші надають онлайн-кредити, включаючи послуги мікрофінансування та різні форми піддавання взаємному кредитуванню; тоді як компанії, такі як "Exmo", "Kuna", "BTC Trade UA", "Tyme", "IBox", "Bitcoin", "Ethereum", "Litecoin" та інші, спеціалізуються на торгівлі валютою, зокрема криптовалютами. Всі ці фінтех-компанії активно застосовують передові технології, щоб забезпечити споживачам фінансові продукти з привабливими умовами та за доступними цінами, або вигадують нові способи здійснення платежів та інші технічні рішення.

Технологічна інфраструктура продовжує домінувати в українських стартапах третій рік поспіль. Частка компаній, які надають технологічні послуги, зросла до 24% у 2023 році порівняно з 22% та 20% у 2021 та 2020 роках відповідно. Це зростання можна пояснити зростанням онлайн-бізнесу та попитом на IT-рішення для фінансових установ, що допомагає їм адаптуватися до цифрового середовища. Платіжні сервіси та перекази залишаються на другому місці, але їх частка зменшилася до 14% від опитаних компаній. Це зменшення великою мірою пов'язане з війною, яка значно пошкодила цей сектор та призвела до втрати деяких гравців на ринку. Однак кількість емітованих платіжних карток в Україні за даними

НБУ до вересня 2022 року зростає на 19% порівняно з попереднім січнем 2022 року, досягнувши 108,8 мільйонів штук.

Хоча з 2021 року сфера споживчого кредитування зазнала складнощів, вона все ще залишається стійкою. У 2023 році частка компаній, які займаються споживчим кредитуванням, складає 12%, порівняно з 14% у 2021 році. Незважаючи на вплив війни на їхню діяльність, вони продовжують функціонувати. Запит на кредити залишається обмеженим, а стандарти кредитування посилюються.

Рисунок 2.1)

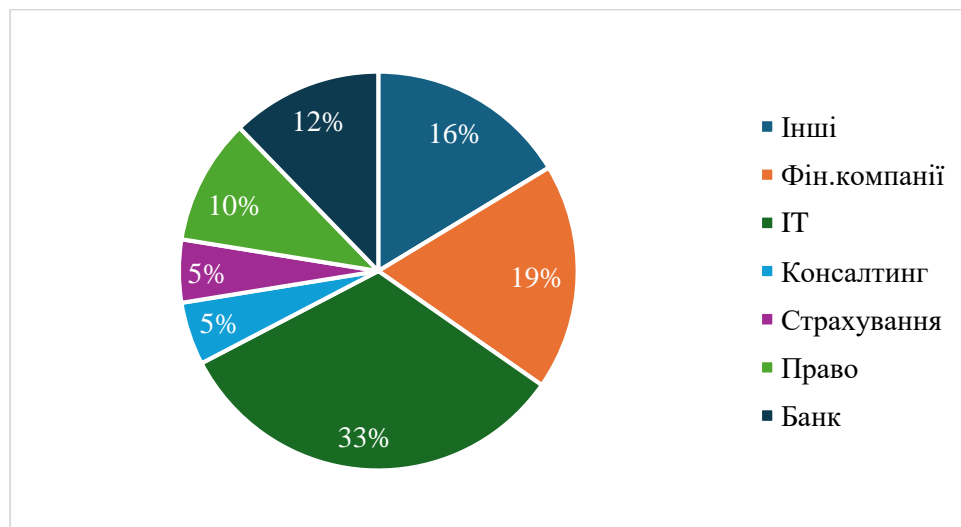

Рисунок 2.1 - Структура сфер діяльності засновників фінтех-компаній у 2023р.

Джерело: побудовано автором за [41]

Значне зростання також відбулося у сфері регулювання: з 1% у 2021 році до 7% у 2023 році. Кількість компаній, що розробляють інноваційні технології для нагляду та регулювання, збільшилася. Згідно з доповіддю KPMG "Pulse of Fintech H2'22", світовий ринок фінансових технологій спостерігав зростання інвестицій у регтех, оскільки компанії шукають технології для управління складними регуляторними вимогами.

Сектори краудфандингу, краудлендингу та сервісів порівняння фінансових послуг залишаються менш розвинутими.

Найпривабливішими ринками для українських фінтех-компаній залишаються Європа та США (Рисунок 2.2):

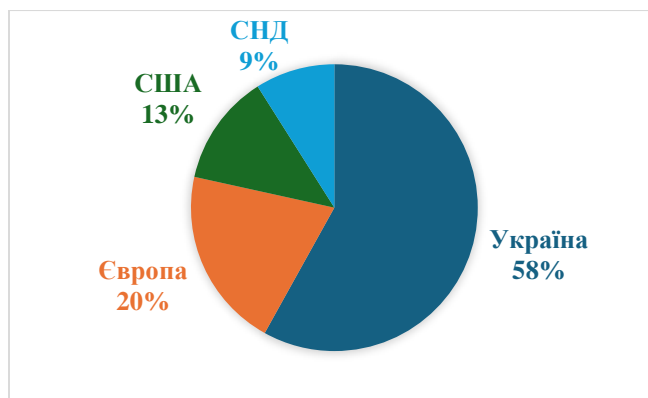

Рисунок 2.2 - Ринки, на яких працюють фінтех-компанії у 2022 році

Джерело: побудовано автором за [42]

На цих ринках діють уже 27,9% і 17,2% відповідно компаній. Третє місце займають країни СНД, тоді як країни Азії та Африки залишаються менш популярними. Більшість фінтех-продуктів орієнтовані на розв'язання бізнес-проблем. Компанії не фокусуються на певному сегменті, а намагаються адаптувати свої продукти до потреб як великих, так і малих та середніх підприємств.

Розвиток фінтех-ринку в Україні характеризується змінливістю інтересу споживачів до фінансових послуг. Споживачі реагують на зміни на ринку, але мають низьку лояльність до конкретних фінтех-продуктів, що призводить до швидкого переходу на нові рішення. Аналіз функціонування фінтех-ринку в Україні свідчить про те, що він все ще перебуває на початковій стадії розвитку порівняно зі світовою практикою.

Особливості фінансування вітчизняного корпоративного бізнесу

Слід зазначити, що не існує універсальної моделі фінансування, яка підходила б для всіх інноваційних проектів. Незважаючи на складні виклики, пов'язані з війною та економічною нестабільністю, інноваційний ландшафт України демонструє ознаки стійкості та зростання.

Ось деякі ключові тенденції, які спостерігаються:

1. Зростання значущості цифрових технологій. Українські компанії все активніше впроваджують цифрові технології у свою діяльність, що сприяє підвищенню їхньої продуктивності та конкурентоспроможності.

2. Розвиток інноваційного підприємництва. Кількість стартапів і малих та середніх підприємств, які розробляють і впроваджують інноваційні продукти та зміцнення взаємодії між наукою та бізнесом. Відносини між науковими закладами та приватними компаніями стають тіснішими, що сприяє комерціалізації наукових досягнень.

4. Підвищення уваги до сталого розвитку. Все більше українських підприємств інтегрують принципи сталого розвитку у свою діяльність. Збільшення акценту на оборонні інновації. Через війну значно зріс попит на інноваційні розробки у сфері оборони

Вибір джерела залежить від багатьох факторів, таких як етап розвитку проекту, потреба в коштах, ризики, очікувана віддача інвестицій та інші (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 -Джерела фінансування інновацій в українському бізнес-середовищі

Джерело	Опис	Переваги	Недоліки	Приклади
Внутрішні	Використання власних коштів компанії, таких як прибуток, амортизація, реінвестування	Не потребує залучення сторонніх інвесторів, дає компанії новий контроль над інноваціями	Обмеженість коштів	Використання власних коштів для досліджень, самофінансування нового продукту
Гранти	Кошти, що надаються урядом, некомерційними організаціями, міжнародними фондами на підтримку інноваційних проєктів	Не потребує повернення коштів, може стимулювати співпрацю з науковими установами	Конкурентний процес отримання, жорсткі вимоги до проєктів, обмеження щодо використання коштів	Програми ЄС для підтримки інновацій Гранти від українського фонду підтримки підприємництва
Кредити	Залучення коштів у банках або фінансових установах для фінансування інноваційних проєктів	Можливість отримання значних коштів для масштабних проєктів	Необхідність сплати відсотків та повернення коштів, ризик несплати кредиту	Кредити на інновації від державних банків Програми кофінансування малого середнього бізнесу
Венчурний капітал	Інвестиції в інноваційні компанії з високим потенціалом зростання	Можливість отримання значних та експертної	Втрата контролю над компанією, високі ризики,	Фонди венчурного капіталу, бізнес-ангели

	на ранніх стадіях розвитку	підтримки від досвідчених інвесторів	складність пошуку інвестора	
Краудфандинг	Збір коштів на інноваційні проекти за допомогою онлайн платформ	Можливість отримати фінансування від широкого кола людей, залучення спільноти до проекту	Залежність від успіху маркетингової компанії, обмеженість суми коштів,	Різні краудфандингові платформи

Джерело: побудовано автором за [42]

Важливо зазначити, що розвиток інноваційного ландшафту в Україні стримується низкою факторів, таких як:

- недостатнє фінансування(рівень інвестицій в інновації в Україні залишається значно нижчим, ніж у розвинених країнах);
- відсутність кваліфікованих кадрів(існує дефіцит кваліфікованих фахівців з досвідом роботи в сфері інновацій);
- складність бюрократичних процедур (заснування та ведення інноваційного бізнесу в Україні часто ускладнене бюрократичними перешкодами); нестабільність політичної та економічної ситуації(війна та економічна нестабільність негативно впливають на інвестиційний клімат в країні).

На основі дослідження Української асоціації фінтех та інноваційних компаній бачимо, що більшість коштів для фінтех-компаній надходить з їх власних ресурсів, стверджують 66% учасників опитування. Водночас лише 15% опитаних заявили про залучення фінансування від приватних інвесторів, що на 3 пункти менше, ніж у 2021 році. Частка компаній, що отримують фінансування від ангельських інвесторів, залишається незмінною на рівні 2% (Рисунок 2.3).

Рисунок 2.3 - Плани залучення інвестиції фінтех-компаніями за 2023 рік, %

Джерело: побудовано автором за [41]

Венчурні фонди повернулися до своєї популярності, або навіть перевершили показники 2020 року. Інвестиції, залучені від Friends&Family, зросли з незначних 1% у 2021 році до вражаючих 2% у 2023 році. Значно зменшилася кількість фінтех-компаній, що виникли завдяки фінансуванню донорських програм та акселераторів/інкубаторів. У 2023 році вони становили всього 2% порівняно зі 8% у 2021 році. Також різко скоротилася кількість фінтех-компаній, які не мають наміру шукати додаткове фінансування: з 35% у 2020 році до 6% у 2023 році. При цьому 20% респондентів планують інвестувати власні кошти у розвиток своєї компанії. Це супроводжується зменшенням залучення приватних інвесторів на 12% та венчурних фондів на 11%. Однак респонденти проявляють зацікавленість у фінансуванні від донорських програм – 9% у порівнянні з 3% у 2021 році – та акселераторів – 6% опитаних. 8% виразили намір залучити ангельські інвестиції.

Зросла різноманітність додаткових джерел фінансування – 2% респондентів виявили інтерес до конвертованих облігацій. Їх головною перевагою є відсутність необхідності оцінки вартості компанії. Ще 2% респондентів планують залучити інвестиції через первинне розміщення монет, що часто характерно для компаній, що працюють з криптовалютою. 10% опитаних респондентів планують залучити \$1

млн США наступного року. 33% респондентів вже залучали інвестиції раніше, і з них половина направили отримані кошти на операційні витрати.

Протягом наступного року планується, що 27% фінансово-технологічних компаній укладуть угоду про стратегічне партнерство з інвесторами з-за кордону, тоді як 17% вирішили звернутися до внутрішніх можливостей та обрати партнерство з українськими інвесторами.

За результатами дослідження "CBInsight State of Fintech 2022", ситуація з фінансуванням зазнала значних змін у порівнянні з попереднім роком. Глобальне фінансування зменшилося на 46%, кількість мегараундів фінансування впала на 60%, а поява нових лідерів у фінтех-секторі скоротилася на 87%. Постійна війна, висока інфляція після пандемії та прогнозована глобальна рецесія спричинили зменшення привабливості бізнес-середовища для інвесторів, що призвело до перегляду їхніх інвестиційних можливостей та поглядів на цей сектор. Зокрема, 19% респондентів планують співпрацювати з комерційними партнерами для продажу послуг за межами країни, тоді як 12% розглядають аналогічні можливості для внутрішнього ринку.

Партнерства та інвестиції є важливими для подальшого розвитку українських фінансово-технологічних компаній, оскільки залучення інвестицій сприяє розширенню можливостей, розробці нових продуктів та послуг, удосконаленню технологій і збільшенню масштабів виробництва.

Число підприємців, які планують залучати інвестиції у розвиток бізнесу у 2024 році, досягло 80%, у порівнянні з 67% минулого року. Підприємці здебільшого покладаються на власні ресурси – 40% використовують особисті кошти, а решта звертаються до грантів (20%), кредитів (12%) та інвестицій (9%). При цьому, наміри щодо залучення кредитів та інвестицій дещо збільшились.

Опираючись на дослідження зазначимо, що середньозважена потреба в додатковому фінансуванні складає 925907 дол США. (Рисунок 2.4)

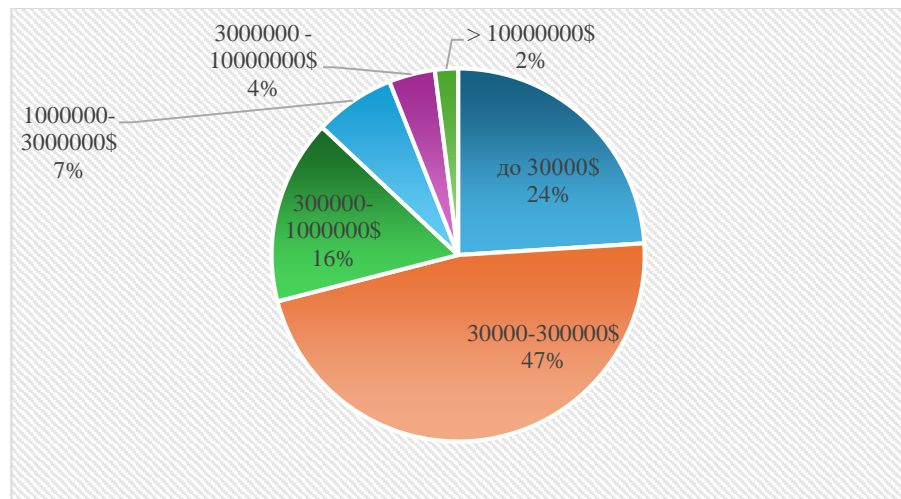

Рисунок 2.4 - Потреба у додатковому фінансуванні для реалізації бізнес-стратегії розвитку протягом 3 років за 2023, %

Джерело: побудовано автором за [43]

Попри те, що наміри використовувати кредитні кошти залишаються не дуже високими, спостерігається позитивна динаміка у сприйнятті доступності кредитів. Частка підприємців, які вважають банківське кредитування недоступним, зменшилася з 59% у 2022 році до 42% у 2023 році. Відповідно, зросла частка тих, хто вважає кредити доступними – з 10% до 19% [44].

Інвестиції в умовах війни є найбільш необхідними для майже половини українських підприємств, які прагнуть зростання.

Фінансування малого та середнього бізнесу відбувається на різних рівнях. Серед них державні гранти, що надаються на певних умовах для відкриття чи підтримки бізнесу, та приватні інвестиції, зокрема через купівлю ветеранських облігацій.

Гранти є одним з найефективніших засобів фінансування бізнесу. В Україні завдяки грантам було реалізовано понад 7000 бізнес-проектів, включаючи пекарні, кав'ярні та малі виробництва.

Одним з найбільших грантових проектів став проект «Власна справа», який надає ветеранам та їхнім родинам кошти на започаткування чи розвиток бізнесу. Програма «Варто» від Українського ветеранського фонду також підтримала значну кількість грантів. До літа 2023 року було видано понад 7500 грантів на суму понад 1,8 млрд гривень.

Іноземні інвестори поки що обережно ставляться до інвестицій в український бізнес, проте визнають великий потенціал країни. Європейська бізнес-асоціація (ЕВА) та асоціація Global Business for Ukraine (GB4U) спільно з Ukraine Invest створили інвестиційну мапу країни для майбутніх інвесторів. Аналітики підкреслюють важливість пошуку партнерів для роботи в Україні вже зараз. Кредитування бізнесу є серйозною проблемою через високі відсоткові ставки та складні умови отримання коштів. Незважаючи на це, 48% підприємств малого та середнього бізнесу відзначають, що потребують додаткового фінансування для розвитку.

З метою покращення умов кредитування була створена програма «Доступні кредити 5-7-9%», яка дозволила понад 50 тисячам підприємств отримати понад 154 мільярди гривень.

У програмі беруть участь 45 з 65 українських банків, а найбільшими отримувачами стали підприємства аграрного сектору, торгівлі та промисловості.

У проекті бюджету на 2024 рік на програму «Доступні кредити 5-7-9%» заплановано 18 млрд гривень. Пріоритетні напрямки включають переробну галузь, підтримку бізнесу на зруйнованих територіях та енергоефективні заходи. Максимальний ліміт кредиту підвищено до 150 млн, а термін кредитування – до 10 років. Однак, отримати такий кредит досить складно через високі вимоги до підприємців, велику кількість необхідних документів та тривалі терміни розгляду заявок. Міжнародна підтримка у фінансуванні відіграє значну роль у розвитку українського бізнесу. За інформацією з Урядового порталу, український бізнес отримав понад 4 млрд євро від міжнародних партнерів.

Приватні підприємства отримали допомогу у вигляді прямого фінансування, розподілу кредитних ризиків та гарантій, грантів, донорської допомоги та страхування воєнних ризиків. Наразі реалізуються проекти на суму 2,7 млрд євро, а також підписані угоди на додаткові 1,5 млрд євро.

Найбільша підтримка надійшла від таких організацій:

- Європейський банк реконструкції та розвитку;
- Європейський інвестиційний банк;

- Міжнародна фінансова корпорація (IFC);
- KfW – державний банк Німеччини;

USAID – Агентство США з міжнародного розвитку.

2.3. Сучасний стан використання інноваційних інструментів корпоративним бізнесом в Україні

За статистичними спостереженнями The Crowdfunding Centre [45] протягом останніх п'яти років встановлено, що найпопулярнішою за кількістю користувачів, що вкладають кошти у відповідні проекти, є категорія соціального підприємництва (в середньому кожен проект фінансується близько 3,2 млн. вкладників), найбільшу кількість профінансованих проектів має категорія кінопроектів (близько 19,5 тис. проектів), а найбільшу частку проектів, що отримали повне фінансування, має категорія коміксів та графічних романів (52,2%).

В Україні краудфандингові платформи почали активно використовуватися з початку 2012 року. З найвідоміших проектів слід виділити такі: «Спільнокошт» на платформі «Велика ідея»; «Кредити українському бізнесу» (КУБ); «GoF» (освітній напрям, метою якого є змінення освітніх проектів).

Український краудфандинг розвивається зі своїми унікальними викликами. Головними перешкодами для багатьох цікавих бізнес-ідей та проектів є недостатність інформації про місцеві платформи та низький рівень довіри до фінансування з громадських джерел. Також значний вплив має низький рівень доходів більшості населення, що обмежує обсяги пожертв. Проте з появою інтернет-технологій і активізацією цифрової трансформації економіки України, краудфандинг та інші форми онлайн-фінансування мають всі шанси стати важливими гравцями на майбутньому ринку фінансування бізнесу.

Стосовно українського ринку, то він знаходиться на початковому етапі свого становлення, характеризується малою кількістю платформ та невеликими обсягами фінансування. (Таблиця 2.3)

Перша українська крауд-платформа "Українська Біржа Благодійності" спеціалізується на мобілізації фінансових ресурсів для підтримки благодійних та соціальних ініціатив. Протягом 10 років свого існування платформа успішно провела 6417 кампаній та проєктів, в результаті чого було зібрано понад 378 мільйонів гривень. У серпні 2020 року платформа пройшла повний ребрендинг і отримала нову назву "dobro.ua", що відзначило новий етап її розвитку [48].

Таблиця 2.3 - Характеристика основних краудфандингових платформ в Україні

Платформа	Вид	Спеціалізація	Обсяг залучень
Українська біржа благодійності	гнучка	Благодійні та соціальні проєкти	Близько 378,44 млн грн
Спільнокошт	«все або нічого»	Культурні та соціальні проєкти	Близько 44,03 млн грн
Na-Starte	Гнучка, «все або нічого»	Інноваційні та звичайні проєкти	Близько 16,2 млн.грн
GoFundEd	гнучка	Освітні проєкти	Близько 4,89 млн.грн

Джерело: побудовно автором за [46-49]

"Спільнокошт" використовується на підставі "Великої ідеї" для підтримки новаторських, культурних та соціальних ініціатив. Головні сфери фінансування включають літературу, кіно, театр, музику, медіа, освіту, економіку, громадські ініціативи і т.д. За весь час функціонування платформи зібрано близько 44 025 933 грн і успішно реалізовано 502 проєкти. Іншою відомою українською платформою є "Na-starte", яка відрізняється від попередніх тим, що не має чітко визначеної тематики фінансування - це можуть бути як інноваційні, так і культурні проєкти. "GoFundEd" спеціалізується на освітніх ініціативах і за короткий період залучила фінансування для 135 проєктів на суму 4 893 082 грн.

Оскільки платформа "Велика ідея" займає провідну позицію в українському краудфандингу, а також має значний обсяг інформації про місцезнаходження благодійників і проєктів, виникла можливість дослідити регіональний аспект фінансування різноманітних проєктів громадянами в Україні. Згідно з аналізом, найбільше проєктів було успішно реалізовано в Київській, Львівській та Харківській областях. Інші регіони мали меншу активність у фінансуванні програм. Протягом останніх семи років на платформі було представлено понад сімсот

проектів, з яких понад п'ятсот було реалізовано [50]. Динаміка їх втілення була нестійкою через різноманітні тенденції, включаючи вплив пандемії COVID-19. За допомогою даних EXCEL ми розрахували поліноміальну лінію тренду, яка має найвищий рівень точності у апроксимації ($R^2 = 0,8274$) на основі даних Додатку А.1. Прогнозується, що кількість успішно реалізованих проектів на платформі "Велика ідея" зменшиться в майбутньому.

Щодо користувачів, що підтримали проекти фінансово, найбільше інвесторів також припадає на Київську, Львівську та Харківську області (Додаток А.2). Загальна кількість інвесторів зростала з роками, за винятком 2019 року. Більшість благодійників не вказували своє місцезнаходження. Апроксимація склала $R^2 = 0,9606$. В майбутньому очікується зростання зацікавленості інвесторів у проектах, які розміщені на платформі "Велика ідея".

Підґрунтям активізації благодійного краудфандингу в Україні в умовах воєнного стану стало домінування благодійних проектів, орієнтованих на розвиток громад, у довоєнний період. З перших днів російського вторгнення в Україну багато людей у всьому світі консолідувалися у прагненні допомогти українському народу відстояти свою незалежність. Благодійний краудфандинг став одним з інструментів підтримки України в умовах російської воєнної агресії. Кошти на забезпечення гуманітарних та військових потреб збираються через краудфандингові проекти як в Україні, так і за її межами (Додаток Б) [50].

За умови продовження російської воєнної агресії проти України можна очікувати, що існування благодійного краудфандингу може мати різні варіації наслідків, включаючи оптимістичний, песимістичний або нейтральний сценарії.

У разі реалізації оптимістичного сценарію, який передбачає припинення воєнних дій, зібрані кошти будуть спрямовані на відновлення інфраструктури, житла та реабілітацію військових та цивільних осіб. Також передбачається підтримка бізнесу та збільшення зібраних коштів за рахунок активізації краудфандингу та соціальних мереж як в Україні, так і в усьому світі.

У песимістичному сценарії можливе зменшення фінансування гуманітарних потреб через краудфандинг, що призведе до падіння ділової активності. Прогнози

Міжнародного валютного фонду та Організації економічного співробітництва та розвитку показують потенційні негативні наслідки для світової економіки через російську агресію проти України.

Нейтральний сценарій передбачає стабільні обсяги зібраних коштів, але збереження ролі криптовалютних пожертвувань і використання коштів на військові та гуманітарні потреби. Реалізація будь-якого з цих сценаріїв залежатиме від ситуації на фронті [50].

Особливості українського краудфандингу, які визначають бар'єри для його розвитку, включають:

- Зосередження переважно на благодійних проєктах у сфері культури, освіти, та охорони здоров'я, що сприяє соціальному розвитку, але залишає без уваги інноваційні і стартап проєкти.
- Недостатня кількість платформ і недоступність спеціалізованих рішень.
- Обмежений обсяг фінансування, що пояснюється невисокими доходами та недовірою до платформ.
- Відсутність державного регулювання, що створює ризики для учасників. Ризики включають невизначені правила функціонування платформ та відсутність державної підтримки.

Ці бар'єри можуть призвести до ризиків для інвесторів, у тому числі ризику розголошення конфіденційної інформації та зустрічі з шахраями.

Отже, в нинішній час головними заходами для забезпечення сталого розвитку краудфандингу як ефективного інструменту залучення коштів в Україні можуть стати впровадження ефективного регулювання функціонування краудфандингу, включаючи ухвалення відповідного законодавства, наприклад, аналогічно закону Сполучених Штатів Америки - JOBS Act (Jumpstart Our Business Startups Act), прийнятого у 2012 році [51].

У цьому законі перш за все чітко визначаються права та обов'язки усіх сторін. Друге важливе положення стосується ліцензування крауд-платформ з метою зменшення ризику шахрайства. Третє, для зменшення ризику для неопитних

інвесторів установлені обмеження на обсяги збору коштів реципієнтами та їх інвестування донорами.

У законі також передбачено: створення платформ різної спеціалізації та забезпечення прозорості діяльності, що має сприяти привабленню різних типів інвесторів, прозоре функціонування краудфандингових платформ, формування культури крауд-фінансування на основі інформаційного забезпечення та підвищення обізнаності громадськості, що сприятиме позитивному уявленню про краудфандингові платформи та їх ефективність. У довгостроковій перспективі ці заходи сприятимуть набуттю довіри населення до такого виду інвестування.

З урахуванням соціальної спрямованості українських краудфандингових платформ та їхніх результатів, а також зарубіжного досвіду, можна стверджувати, що впровадження вищезгаданих рекомендацій сприятиме розвитку альтернативного фінансування. Слід зауважити, що вже зроблено перші кроки в цьому напрямку, зокрема, Національний банк України прийняв "Стратегію розвитку фінтеху в Україні до 2025 року", яка передбачає створення повноцінної фінтех-екосистеми з інноваційними фінансовими сервісами та доступними цифровими послугами [52].

Також у планах передбачено запровадження регуляторної "пісочниці" Національного банку України, спрямованої на сприяння розвитку різноманітних напрямків фінтеху. Це буде здійснено через надання учасникам ринку кваліфікованих консультацій та створення сприятливих умов для тестування інноваційних продуктів та сервісів у контрольованому регуляторному оточенні. Метою цього заходу є покращення споживчого досвіду та захист прав споживачів шляхом підвищення якості фінансових продуктів та сервісів, скорочення часу виходу на ринок та збільшення кількості успішних інноваційних ініціатив [53].

Краудфандинг, як новаторська система фінансових технологій, активно розгортається в усьому світі, зокрема в країнах Європи та Америки. За останні кілька років його обсяги зросли на понад 60%, що вказує на високі темпи розвитку. Цей зріст підтримується різноманітністю моделей краудфандингу, гнучкими методами залучення коштів через платформи, а також адаптивними регуляторними

заходами. Однак, разом з перевагами, існують і ризики, що виникають для всіх учасників процесу залежно від обраної моделі. Для глибшого розуміння цих факторів були розроблені складні статистичні моделі, які показали вплив різних чинників, таких як обсяги заощаджень та кількість доступних платформ.

Україна також досліджує використання краудфінансingu, проте з'явилися свої особливості. Тут платформи частіше використовуються для фінансування благодійних та соціальних проєктів. Однак, існує проблема недостатньої кількості платформ, особливо з різноманітною спеціалізацією, і низького рівня залучених коштів. Також відсутнє належне регулювання, що утруднює розвиток цього сектору. Для подолання цих перешкод необхідно створити ефективну систему регулювання, яка сприятиме прозорому функціонуванню платформ, розвитку різноманітних спеціалізованих сервісів та формуванню культури крауд-фінансування серед населення на основі інформаційної освіти.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ

Глобальні тренди інноваційного фінансування

У багатьох країнах з високим рівнем економічного розвитку та розвиненою фінансовою системою, таких як Норвегія, Ісландія та Люксембург, онлайн-фінансування не має широкого поширення. Серед європейських країн найбільший розвиток такого механізму спостерігається у Великобританії, Франції, Німеччині та Нідерландах. [54]; серед країн Американського континенту – у США та Канаді; в

Азії і Тихоокеанському регіоні лідерами за обсягами онлайн-фінансування є Китай, Японія, Австралія, Нова Зеландія [55]

Зазначаємо, що динаміка еволюції світових і регіональних ринків альтернативного онлайн-фінансування визначається тенденціями у Китаї, США та Великій Британії, кожна з яких є лідером своєї відповідної області. (Рисунок 3.1). На зазначені країни припадає 99% всього світового ринку альтернативного онлайн-фінансування

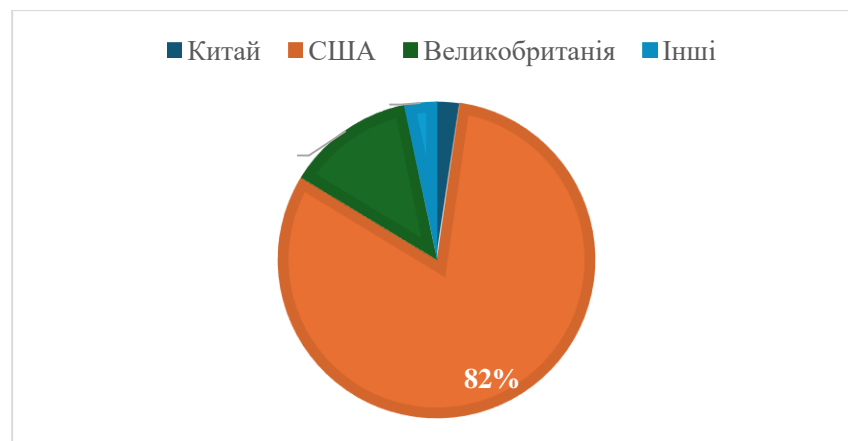

Рисунок 3.1 - Структура альтернативного онлайн-фінансування у світі в 2023 році, %

Джерело: побудовано автором за [55]

Узагальнення результатів аналізу регіональних особливостей розвитку моделей онлайн-фінансування дозволив виділити основні детермінанти впливу на розвиток онлайнфінансування: стан національної економіки та фінансової системи країни; рівень її інноваційного розвитку, виражений пказником Global Innovation Index, нормативно-законодавча база (рисунок 3.2). Варто зазначити, що вибір домінуючої моделі онлайн-фінансування не залежить від регіональної приналежності країни, натомість, суттєві відмінності можна спостерігати за типами отримувачів та надавачів фінансових ресурсів в кожному регіоні.

Рисунок 3.2 – Фактори впливу на розвиток онлайн-фінансування [55]

Розуміння фінансових стратегій, які впроваджують різні країни, має вирішальне значення для розуміння їхніх економічних систем і факторів, які сприяють їхньому успіху чи викликам. Вивчаючи ці стратегії, політики, інвестори та дослідники можуть визначити найкращі практики, вивчити попередній досвід і дослідити потенційні шляхи співпраці та обміну знаннями. У цій таблиці ми заглибимося в фінансові стратегії п'яти країн: Сполучені Штати Америки, Німеччина, Швеція, Велика Британія та Японія. Кожна країна представляє окремий підхід до фінансування, що включає венчурний капітал, банківське кредитування, краудфандинг, соціальні інвестиції та фінтех-інновації. Вивчаючи характеристики, переваги та недоліки цих фінансових стратегій, ми можемо отримати глибше розуміння того, як різні країни орієнтуватися в складному світі фінансів і адаптувати свої підходи відповідно до своїх економічних і суспільних потреб. Ці знання можуть надихнути та інформувати про дискусії щодо розробки політики, інвестиційних рішень та глобальної економічної співпраці.

Давайте тепер дослідимо фінансові стратегії цих країн і отримаємо цінну інформацію щодо переваг і недоліків інновацій за різними країнами. (Таблиця 3.1)

Таблиця 3.1- Переваги та недоліки різних видів інновацій

Країна	Вид інновації	Характеристики	Переваги	Недоліки
--------	---------------	----------------	----------	----------

США	Венчурний капітал	Інвестиції в стартапи та інноваційні проекти	Стимулює інновації та технологічний розвиток, високий потенціал прибутку	Високий інвестиційний ризик, невдача багатьох проектів
Німеччина	Банківське кредитування	Фінансування через традиційні банки та кредитні установи	Доступність фінансування для бізнесу, стабільність фінансової системи	Обмежений доступ до стартапів та інноваційних проектів
Швеція	Краудфандінг	Залучення коштів від широкої громадськості на основі масової підтримки	Швидкий доступ до фінансування, підтримка інноваційних ідей	Неможливість зібрати великі капітальні суми, ризик недостатньої підтримки
Велика Британія	Соціальні інвестиції	Інвестиції в проекти з соціальним впливом	Поєднання фінансової прибутковості з досягненням соціальних цілей	Комплексна оцінка соціального впливу, невизначеність фінансових результатів
Японія	Фінтех інновації	Використання цифрових технологій та інноваційних рішень у фінансах	Полегшує доступ до фінансових послуг, швидкість і ефективність	Висока технологічна складність, потенційні кіберзагрози

Джерело: побудовано за [55]

Фінансові стратегії країн світу відрізняються залежно від економічного стану, культурних особливостей і рівня розвитку фінансових систем. Ці стратегії визначають підходи та інструменти, які використовуються для забезпечення фінансової стабільності, сприяння підприємству та досягнення економічних цілей. Деякі країни віддають пріоритет інвестиціям у стартапи та інноваційні проекти, стимулюючи інновації та технологічний розвиток, пропонуючи високий потенціал прибутку. Інші країни зосереджуються на традиційному банківському кредитуванні, забезпечуючи доступність фінансування для бізнесу та забезпечуючи стабільність у фінансовій системі. Краудфандінг використовується в деяких країнах для збору коштів від широкої громадськості на основі масової підтримки, пропонуючи швидкий доступ до фінансування та підтримки інноваційних ідей. Крім того, існують фінансові стратегії, спрямовані на досягнення соціальних цілей і соціального впливу, поєднуючи фінансову прибутковість із досягненням соціальних цілей. Кожна фінансова стратегія має свої переваги та недоліки. Наприклад, інвестування в стартапи та інноваційні проекти може принести високі прибутки, але також несе високий інвестиційний ризик. Традиційне банківське кредитування забезпечує стабільність і доступність фінансування, але може обмежити доступ до стартапів та інноваційних проектів.

Краудфандинг забезпечує швидке фінансування та підтримку інноваційних ідей, але може бути непридатним для залучення великих сум капіталу та несе ризик недостатньої підтримки. Фінансові стратегії соціального впливу прагнуть поєднати фінансову прибутковість із соціальними цілями, але стикаються з проблемами в оцінці соціального впливу та невизначеністю фінансових результатів. Фінансові стратегії відіграють значну роль у формуванні економічного розвитку та підприємництва в різних країнах.

При аналізі світового ринку альтернативних фінансів, значну частину якого становлять саме краудфандингові моделі, можна відмітити, що останніми роками він швидко зростає, досягнувши 113 млрд грн у 2021 році. (Рисунок 3.3)

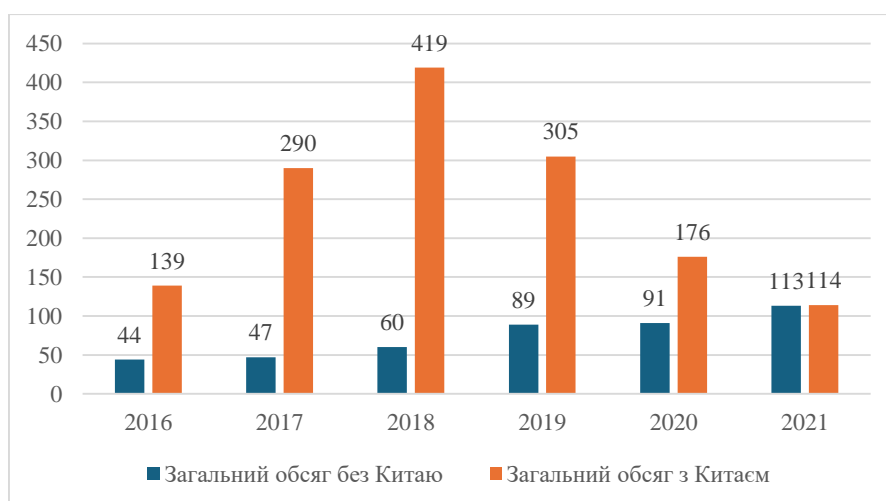

Рисунок 3.3 - Загальний обсяг глобального альтернативного фінансування

Серед різних форм краудфандингу, які в останні роки набирають популярності, особливо виділяються P2P споживче кредитування, що склало понад 34 мільярди доларів США, та балансове кредитування бізнесу, яке перевищує 28 мільярдів доларів США лише у 2022 році. Хоча краудфандинг, що базується на безкоштовних пожертвах, також займає значну частину ринку, досягаючи понад 7 мільярдів доларів США (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2 - Загальний обсяг за категоріями моделей краудфандингу (включаючи Китай), у 2022 році, дол. США

Категорії	Залучення коштів, дол
P2P споживче кредитування	
Балансове кредитування бізнесу	

P2P кредитування бізнесу	
Балансове кредитування споживачів	
Краудфандинг, заснований на безоплатному даруванні	
P2P кредитування нерухомості	
Краудфандинг у сфері нерухомості	
Краудфандинг заснований на отриманні частки у бізнесі	
Краудфандинг заснований на винагороді	
Мікрофінансовий краудфандинг	

Джерело: побудовано автором за [56]

Попит на ринку краудфандингу росте щороку, вимагаючи створення ефективної регуляторної бази для цієї діяльності. Останнім часом в Європейському Союзі з'явилося кілька нових моделей краудфандингу, таких як краудфандинг на основі пожертв, краудфандинг на основі кредитування, краудфандинг на основі інвестицій і т. д., проте лише деякі з них підпадають під дію законодавства та нормативно-правових актів фінансового сектору.

Динаміку кількості користувачів послугами краудфандингу на глобальному ринку за останні 6 років представлено на рисунку 3.4.

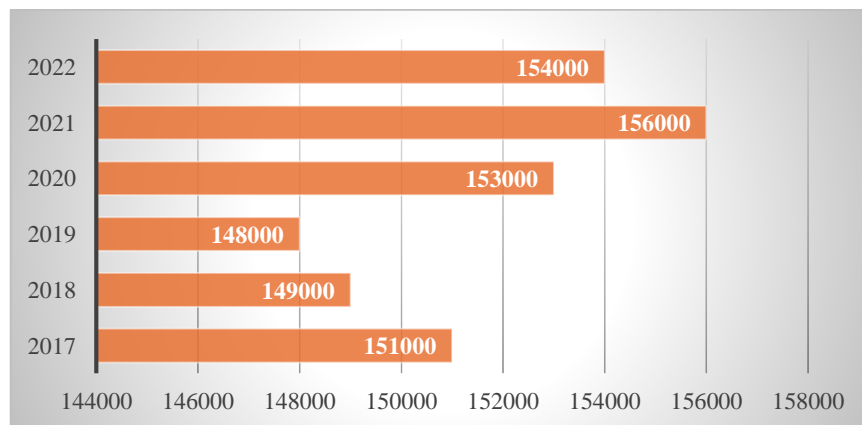

Рисунок 3.4 - Чисельність користувачів послугами краудфандингу на глобальному ринку за 2017–2022 рр. [57]

Згідно із рисунком, у період з 2019 по 2021 рік спостерігається тенденція до збільшення показника, що свідчить про зростання популярності краудфандингу як засобу залучення коштів. Ймовірно, основним фактором, що вплинув на це зростання інтересу ринку до краудфандингу, була пандемія COVID-19. Крім того, значна кількість користувачів краудфандингу, яка збереглася й у 2022 році, може пояснюватися військовими подіями в Україні, які активізували міжнародну спільноту у багатьох країнах світу. Обсяг глобального ринку краудфандингу має тенденцію до зростання. Так, якщо у 2019 році цей показник становив 12.4 мільярди

доларів США, то до 2021 року він зростає до 13.5 мільярдів доларів США. І цей показник продовжує зростати. За дослідженнями компанії Facts and Factors, прогнозований розмір ринку краудфандингу у 2028 році складатиме 28.2 мільярди доларів США. Прогнозується, що річний темп зростання глобального ринку краудфандингу до 2027 року складе 11%. Щодо структури зібраних коштів через краудфандинг, США займають 42%, Великобританія - 11%, Канада - 5%. Одночасно 40% залучених коштів використовуються для фінансування бізнесу, а 20% - для соціальних цілей [58].

У 2018 році глобальна галузь альтернативного фінансування сприяла обсягу транзакцій на суму 304,5 мільярда доларів США. Цей обсяг глобального альтернативного фінансування є репрезентативним для коштів, які були зібрані через онлайн-платформу альтернативного фінансування для споживачів, компаній та інших організацій, які збирають кошти. Цей обсяг являє собою 27-відсоткове річне падіння порівняно з 419 мільярдами доларів, зафіксованими в 2017 році. Однак це падіння світового обсягу пов'язане насамперед із різким скороченням альтернативної фінансової діяльності в Китаї. За винятком китайського ринку, обсяг світового ринку альтернативного фінансування фактично зріс на 48 відсотків у порівнянні з минулим роком, з 60 мільярдів доларів у 2017 році до 89 мільярдів доларів у 2018 році.

Китай мав найбільший обсяг альтернативного фінансування в розрізі країн, отримавши 215,37 мільярда доларів у 2018 році. США (61 мільярд доларів) і Сполучене Королівство (10,4 мільярда доларів) посіли друге і третє місце відповідно. У 2018 році ще п'ять країн перевищили поріг обсягу альтернативного фінансового ринку в 1 мільярд доларів, включаючи Нідерланди (1,8 мільярда доларів), Індонезію (1,45 мільярда доларів), Німеччину (1,27 мільярда доларів), Австралію (1,16 мільярда доларів) та Японію (1,07 мільярда доларів).

У 2018 році онлайн-фінансування альтернативного бізнесу для стартапів і малого та середнього бізнесу склало 82 мільярди доларів США, що майже вдвічі менше порівняно з рекордом у 153 мільярди доларів, зафіксованим у 2017 році. Подібно до загального світового обсягу ринку, це значне скорочення фінансування

альтернативного бізнесу було значною мірою через різке зниження фінансової активності, орієнтованої на бізнес, у Китаї. За винятком Китаю, глобальне фінансування бізнесу через альтернативні канали зросло з 21 мільярда доларів США у 2017 році до 31 мільярда доларів США у 2018 році. Це на 47 відсотків більше, ніж у попередньому році.

Приблизно 162 мільярди доларів альтернативного фінансування безпосередньо походять від фінансування, наданого інституційними інвесторами, такими як банки, пенсійні фонди, пайові фонди та сімейні офіси. Із зростанням залучення інституційних інвесторів більшість регіонів були розподілені відносно рівномірно: приблизно 50 відсотків фінансування надходило від установ, а решта надавалася роздрібними інвесторами [59].

Китай домінував на глобальному ринку альтернативних онлайн-фінансів до 2018 року. Однак розвиток місцевого ринку та зміни в законодавстві призвели до значного зниження обсягів і частки світового ринку. У 2019 році на китайський ринок припадало 48% світового обсягу, а в 2020 році – лише 1%.

Якщо ми виключимо ринок Китаю з нашого аналізу, виявиться, що глобальний ринок онлайн-альтернативного фінансування постійно зростав протягом останніх трьох років. Глобальні обсяги (за винятком Китаю) зросли на 3% з 89 мільярдів доларів у 2018 році до 91 мільярдів доларів у 2019 році. А у 2020 році, незважаючи на COVID-19, обсяг світового ринку зріс ще на 24% у порівнянні з минулим роком і досяг 113 мільярдів доларів.

Найбільшою бізнес-моделлю в усьому світі в 2019 році, за винятком Китаю, P2P/ринкове споживче кредитування залишалося найбільшим типом моделі із загальним обсягом 33,6 мільярда доларів США, що становило 37% загального світового обсягу в 2019 році. У 2020 році, хоча все ще найбільше єдиної моделі зростання суттєво сповільнилося, склавши загальний обсяг 34,7 мільярда доларів США, або 31% частки світового ринку.

Відповідно, у 2020 році найбільшим регіональним альтернативним ринком були Сполучені Штати та Канада (73,93 мільярда доларів США), при цьому США були найбільшим національним ринком із 73,62 мільярда доларів США, що

становило 65% світового обсягу ринку альтернативних онлайн-фінансів. Далі йдуть Велика Британія (12,64 мільярда доларів), Європа без Великобританії (10,12 мільярда доларів), Азіатсько-Тихоокеанський регіон без Китаю (8,90 мільярда доларів), ЛАК (5,27 мільярда доларів), ЮАР (1,22 мільярда доларів), Китай (1,16 мільярда доларів) і MENA (0,59 мільярда доларів) [58].

Краудфандинг, заснований на пожертвуваннях, зазнав експоненціального зростання, склавши 7 мільярдів доларів США в усьому світі в 2020 році. Стрибок щорічного зростання на 160% між 2019 і 2020 роками можна пояснити в основному бурхливим збором коштів на благодійність, громадськість і здоров'я в Інтернеті, пов'язаних із COVID-19. діяльність у всьому світі.

У 2020 році фінансування альтернативного фінансування, яке надійшло до мікро-, малих і середніх підприємств (ММСП), суттєво зросло. У 2019 році глобальне альтернативне онлайн-фінансування для бізнесу становило 35 мільярдів доларів, що на 13% більше, ніж у минулому році, а в 2020 році значно зросло ще на 51% у річному обчисленні до 53 мільярдів доларів. Для порівняння, у 2019 році фінансування бізнесу становило 38% від загального обсягу, тоді як у 2020 році фінансування бізнесу становило 47% від загального обсягу.

Інституційне фінансування відіграє важливу роль у функціонуванні ринку альтернативних онлайн-фінансів, і все більше в контексті COVID-19. На основі даних, наданих 58% спостережень на рівні компаній, ми виявили, що в 2019 році приблизно 28,5 мільярдів доларів США обсягу ринку було профінансовано інституційними інвесторами, що становить 16% від усього глобального обсягу за той рік. У 2020 році, виходячи з 60% спостережень на рівні фірм, приблизно 43,6 мільярда доларів обсягу ринку було профінансовано інституційними інвесторами, що становить 42% від усього світового обсягу. Це означає зростання обсягу інституційного фінансування на 53% порівняно з минулим роком.

Очікується, що загальна вартість транзакцій на ринку залучення цифрового капіталу досягне 68,52 млрд доларів США в 2024 році.

Очікується, що загальна вартість угоди демонструватиме річний темп зростання (CAGR 2024-2028) на 2,74%, що призведе до прогнозованої загальної суми 76,34 млрд доларів США до 2028 року.

Найбільшим ринком є ринкове кредитування (споживче) із прогнозованою загальною вартістю транзакцій у 33,31 мільярда доларів США у 2024 році.

З точки зору глобального порівняння показано, що найвища сукупна вартість транзакцій досягнута в Сполучених Штатах (35 370,00 млн доларів США у 2024 році).

Платформи краудлендінгу, інакше відомі як краудфандинг на основі кредитування, дозволяють малим і середнім підприємствам отримувати позики від одного чи кількох приватних та інституційних інвесторів через онлайн-платформу для посередництва. На кредитних платформах, таких як Funding Circle, OnDeck, Kabbage і Lending Club, підприємства можуть отримати невеликі позики до встановленої максимальної суми. Як правило, запити на фінансування аналізуються постачальником за допомогою внутрішньої системи підрахунку балів і перевіряються на відповідність додатковим мінімальним вимогам, таким як оборот. Згодом у ці запити на фінансування можуть інвестувати приватні та інституційні інвестори за відповідною відсотковою ставкою, яка визначається кредитним рейтингом компанії. Це дає змогу МСП швидко та легко брати позики, оскільки базові вимоги для отримання фінансування є більш гнучкими порівняно з традиційними банківськими позиками.

Ключові пріоритети розвитку інноваційної моделі фінансування корпоративного сектору в Україні

На сучасному етапі відбувається перетворення фінансового сектору через вплив загальної цифровізації економіки. Нові учасники з'являються на фінансовому

ринку, а роль фінансового посередництва змінюється. Окрім того, спостерігається впровадження нових стратегій для організації торгівлі цінними паперами та іншими фінансовими інструментами. У розвитку ринку капіталу важливе місце займають онлайн-платформи, які забезпечують однорангове фінансування для фізичних і юридичних осіб, сприяючи їхньому зростанню. Сфера альтернативного фінансування швидко розвивається, з існуючих моделей постійно виникають нові, оснащені різноманітними характеристиками. Аналіз переваг та недоліків кожної моделі є ключовим для майбутнього розвитку фінансового сектору в цілому та активного їх впровадження на практиці.

Аналізуючи глобальні тенденції у сфері альтернативного фінансування, можна виділити кілька шляхів подальшого розвитку цього сектору в Україні. Спочатку, це зміна учасників у процесі фінансування через зростання інституційних інвесторів у онлайн-фінансуванні, що може призвести до залучення більшого обсягу коштів, але одночасно посилить регулювання ринку і вимоги до отримувачів коштів. Далі, важливим є створення спеціального державного регулювання для підтримки онлайн-платформ та спрощення процедур реєстрації та оподаткування для платформ, що фінансують малий та середній бізнес. Також важливою є роль онлайн-платформ у наданні додаткових послуг, таких як інформаційна підтримка та консультації, що сприяють виконанню угод та полегшують взаємодію між сторонами [60]. Не менш важливою є активізація маркетингових заходів. Нарешті, важливо проводити оцінку розвитку ринку альтернативного онлайн-фінансування за допомогою кількісних показників, таких як частка онлайн-фінансування у ВВП, участь фізичних та юридичних осіб у цьому секторі, обсяги фінансування з різних джерел тощо.

Ми вважаємо, що ключові напрями підтримки бізнесу включають: розроблення стратегії виходу української економіки із кризи, забезпечення ліквідності для всіх платників податків, підтримка розвитку малого бізнесу, оптимізація податкового тягару, щоб він відповідав законодавству та можливостям підприємств, покращення комунікації та співпраці між суб'єктами господарювання на всіх рівнях уряду та місцевого самоврядування.

Додатковим ключовим аспектом сприяння та оновлення бізнесу в Україні є аналіз світового досвіду інших країн у контексті надзвичайних ситуацій, таких як війни, пандемії та інші.

Спеціально до цього метою варто розглянути такі пункти:

- Розширення можливостей доступу до фінансування для малого та середнього бізнесу. Це може бути досягнуто шляхом активного співробітництва між урядом та міжнародними кредитними установами та організаціями. Такі партнерства можуть сприяти залученню фінансових ресурсів для розширення та підтримки приватного сектору в країні. Наприклад, співпраця з Агентством США з міжнародного розвитку (USAID), недержавною неприбутковою організацією "Оксфам", Шведською агенцією міжнародного розвитку та співробітництва (SIDA) та іншими аналогічними організаціями може забезпечити значний підйом економіки та підтримку підприємництва. [60, с. 45];

- Співпраця між приватними компаніями, інвестиційними установами, банками та фінансовими організаціями, такими як Міжнародна фінансова корпорація (МФК), що належить до Групи Світового банку, є ключовим фактором у розвитку економіки. Наприклад, у серпні 2020 року банк Diamond Trust Bank Kenya Limited уклав угоду з МФК про надання кредиту у розмірі 50 млн доларів США малим і середнім підприємствам, постраждалим від пандемії COVID-19. Крім того, МФК активно підтримує розвиток сільського господарства в країнах з розвиваючимися економіками. Наприклад, у 2021 році МФК та Федеральне Міністерство економічного співробітництва та розвитку Німеччини запустили Програму розвитку продовольчої системи, спрямовану на залучення приватних інвестицій для підтримки виробництва харчових продуктів та розширення доступу до фінансування для сільських фермерів та агробізнесу [61, с. 73].

- Розробка фінансово-технологічними компаніями новаторських методів оцінки підприємницьких здібностей кандидатів на кредит або позику є невід'ємною складовою сучасного фінансового сектору. Ці методи, які базуються на психометричних даних, доповнюють традиційні підходи, такі як аналіз кредитної історії, наявність застави та попередній досвід у сфері бізнесу. На міжнародному

рівні вони широко використовуються для стимулювання приватних банків до надання кредитів досвідченим підприємцям. Наприклад, компанія "Лабораторія фінансового підприємництва", що базується у місті Салінас, Каліфорнія, впроваджує інноваційні підходи, використовуючи психометричні дані для розрахунку кредитного рейтингу. Результати такого розрахунку використовуються клієнтами компанії, серед яких комерційні банки та інші фінансові установи, з метою зниження кредитних ризиків, розширення кредитного портфеля та оптимізації процесу адміністрування кредитів.

- розширення доступу малого та середнього бізнесу до програм навчальної та консуль- таційної підтримки, а саме шляхом:

- запуску програм підвищення кваліфікації для підприємців та ініціатив підтримки малого та середнього бізнесу. Наприклад, спільні проекти урядів країн спільно з організацією "Оксфам", спрямовані на підвищення стійкості маленьких фермерських господарств до зовнішніх впливів;

- розширення можливостей підприємців отримувати консультації від міжнародних бізнес-експертів. Україна вже до початку війни зробила значні кроки у цьому напрямі. Наприклад, на початку 2020 року Міністерство цифрової трансформації України запустило онлайн-платформу для підприємців "Дія. Бізнес". Адаптація світового досвіду підтримки бізнесу до українських умов сприятиме відновленню та довгостроковому розвитку економіки.

Удосконалення стимулювання бізнесу в умовах воєнного стану передбачає також покращення співпраці, комунікації та координації між державними та місцевими суб'єктами господарювання. Цей напрямок має велике значення для забезпечення безпечного та неперервного постачання важливих медичних препаратів і обладнання, продуктів харчування і інших необхідних товарів і послуг для підтримки життя та здоров'я всіх громадян.

Головним спрямуванням поліпшення підтримки підприємництва під час воєнного стану є розвиток співпраці, комунікації та координації між підприємствами на рівнях держави та місцевості. Ця ініціатива має ключове значення для забезпечення безпечного та безперервного постачання життєво

важливих медичних товарів, харчових продуктів та інших необхідних послуг. Проблема стимулювання та подальшого розвитку підприємництва є актуальною на всіх рівнях в Україні, і її вирішення відкриває можливості для швидкого відновлення та модернізації економіки через інноваційний шлях розвитку. Дослідження підтверджують, що уряд розробив та впровадив програми, спрямовані на тимчасове послаблення та підтримку підприємств під час воєнного стану, що враховують особливості різних видів бізнесу та створюють умови для їх успішного функціонування. Таким чином, завдяки державній підтримці українське підприємництво зможе відновити свою діяльність. Одним із ключових аспектів регулювання є контроль за ринком криптовалют і фондових токенів.

Прикладом державної стратегії в сфері регулювання інноваційного фінансування підприємств є законодавство Європейського Союзу, яке контролює діяльність краудфандингових платформ та гарантує права інвесторів. Деякі країни, такі як Швейцарія та Ліхтенштейн, мають спеціальні закони, які регулюють використання блокчейн-технологій та криптовалют.

Основною метою державної стратегії є створення сприятливих умов для розвитку інноваційного бізнесу. Важливо також забезпечити захист інвесторів, встановити стандарти для роботи краудфандингових платформ та регулювати використання новітніх технологій, таких як блокчейн та криптовалюти.

При формулюванні державної стратегії з питань регулювання інноваційних методів фінансування бізнесу слід брати до уваги актуальні тенденції та нововведення на ринку. Це сприятиме розвитку нових форм фінансування, які можуть підтримати інноваційний бізнес, а також малий та середній бізнес. Таким чином, державна стратегія в сфері регулювання інноваційного фінансування є ключовим елементом економічного розвитку та підтримки інноваційного підприємництва. У додатку В представлено рекомендації щодо державної політики у сфері регулювання інноваційних методів фінансування бізнесу в Україні. Розглянемо ці рекомендації детальніше.

Для сприяння розвитку альтернативних методів фінансування необхідно створити сприятливе середовище. Це може включати:

- створення нових платформ та інфраструктури для просування альтернативних фінансових засобів, включаючи спеціалізовані фонди, майданчики краудфіндингу, торгові платформи для криптовалют, та інші установи, спрямовані на розвиток екосистеми цих фінансових інструментів;

- проведення навчальних заходів та інформаційно-освітніх кампаній для громадськості з метою відомостей про можливості та переваги альтернативних фінансових методів, що сприятиме підвищенню рівня обізнаності та розуміння фінансового ринку;

- вдосконалення заходів забезпечення безпеки використання альтернативних фінансових засобів через розробку ефективних систем протидії шахрайству. Розробка чітких нормативів та встановлення стандартів звітності стають важливими аспектами державної стратегії у сфері регулювання новаторських методів фінансування бізнесу.

- упрощення процедур реєстрації та отримання дозволів для краудфіндингу, краудлендінгу та інших альтернативних методів фінансування. Це зменшить витрати та зробить ці методи більш доступними для малих та середніх підприємств;

- розробка нормативно-правових актів, що регулюють функціонування краудфіндингових платформ, криптовалютних бірж та інших альтернативних методів фінансування. Це встановить стандарти та правила для їхньої роботи, забезпечить захист інвесторів та знизить ризики фінансових шахрайств і неплатоспроможності.

ВИСНОВКИ

Фінансові інновації — це нові або вдосконалені фінансові продукти, процеси, послуги або бізнес-моделі, які впливають на фінансовий сектор та бізнес в цілому. Вони спрямовані на підвищення ефективності, зниження витрат, покращення доступу до фінансів та управління ризиками. Нові фінансові інструменти та платформи забезпечують бізнесу кращий доступ до капіталу, що

сприяє його зростанню та розвитку. Інноваційні методи управління ризиками дозволяють бізнесу ефективніше захищатися від фінансових втрат та нестабільності. Компанії, які активно використовують фінансові інновації, мають конкурентні переваги на ринку завдяки можливості швидше адаптуватися до змін та впроваджувати нові бізнес-моделі.

Інноваційні фінансові моделі стали привабливими альтернативами для організацій, які шукають фінансування для своїх інвестиційних проектів, особливо для МСП, що не змогли отримати необхідні кошти від банківських установ і фінансових ринків. Фінансування на основі активів охоплює всі форми фінансування, засновані на вартості конкретних активів, а не на грошових потоках чи кредитоспроможності фірм, і є надійною альтернативою для багатьох МСП. До другої групи інноваційних фінансових інструментів для підприємств належать альтернативні форми боргових інструментів, такі як сек'юритизована заборгованість, корпоративні та іпотечні облігації, а також краудфандинг. Третя група фінансових інструментів для малого і середнього бізнесу включає гібридне фінансування, зокрема субординовані кредити, конвертовані облігації та облігації з варрантами. Четверта група охоплює інструменти часткового фінансування, такі як приватні інвестиції, венчурний капітал, підтримка бізнес-ангелів та похідні інструменти на акції. Ці інструменти відзначаються високим ризиком і високою прибутковістю. Індустрія альтернативних інвестицій трансформується, внаслідок чого з'являються нові джерела капіталу, зокрема електронне онлайн фінансування.

Нормативно-правове регулювання даної сфери все ще знаходиться в досить неорганізованому стані. Відсутність правового регулювання сфери інновацій і впровадження використання його інструментарію відбувається за умов відсутності правового регулювання. Ця ситуація може призвести до порушення соціальних та економічних прав громадян через збільшення фінансових ризиків на ринках фінансових послуг, потенційно загрожує конфіденційності особистих даних та сприяє розвитку фінансових шахрайств через нові інструменти доступу до баз даних та залучення клієнтів до фінансових пірамід.

Розвиток фінтех-ринку в Україні характеризується змінливістю інтересу споживачів до фінансових послуг. Споживачі реагують на зміни на ринку, але мають низьку лояльність до конкретних фінтех-продуктів, що призводить до швидкого переходу на нові рішення. Аналіз функціонування фінтех-ринку в Україні свідчить про те, що він все ще перебуває на початковій стадії розвитку порівняно зі світовою практикою. Значне зростання також відбулося у сфері регулювання: з 1% у 2021 році до 7% у 2023 році. Кількість компаній, що розробляють інноваційні технології для нагляду та регулювання, збільшилася. Згідно з доповіддю KPMG "Pulse of Fintech H2'22", світовий ринок фінансових технологій спостерігав зростання інвестицій у регтех, оскільки компанії шукають технології для управління складними регуляторними вимогами. Сектори краудфандингу, краудлендингу та сервісів порівняння фінансових послуг залишаються менш розвинутими.

Партнерства та інвестиції є важливими для подальшого розвитку українських фінансово-технологічних компаній, оскільки залучення інвестицій сприяє розширенню можливостей, розробці нових продуктів та послуг, удосконаленню технологій і збільшенню масштабів виробництва.

Число підприємців, які планують залучати інвестиції у розвиток бізнесу у 2024 році, досягло 80%, у порівнянні з 67% минулого року. Підприємці здебільшого покладаються на власні ресурси – 40% використовують особисті кошти, а решта звертаються до грантів (20%), кредитів (12%) та інвестицій (9%). При цьому, наміри щодо залучення кредитів та інвестицій дещо збільшились.

Гранти є одним з найефективніших засобів фінансування бізнесу. В Україні завдяки грантам було реалізовано понад 7000 бізнес-проектів, включаючи пекарні, кав'ярні та малі виробництва.

В Україні краудфандингові платформи почали активно використовуватися з початку 2012 року. З найвідоміших проектів слід виділити такі: «Спільнокошт» на платформі «Велика ідея»; «Кредити українському бізнесу» (КУБ); «GoF» (освітній напрям, метою якого є змінення освітніх проектів. Стосовно українського ринку, то він знаходиться на початковому етапі свого становлення, характеризується малою кількістю платформ та невеликими обсягами

фінансування. "Спільнокошт" використовується на підставі "Великої ідеї" для підтримки новаторських, культурних та соціальних ініціатив. Головні сфери фінансування включають літературу, кіно, театр, музику, медіа, освіту, економіку, громадські ініціативи і т.д. За весь час функціонування платформи зібрано близько 44 025 933 грн і успішно реалізовано 502 проекти. Іншою відомою українською платформою є "Na-starte", яка відрізняється від попередніх тим, що не має чітко визначеної тематики фінансування - це можуть бути як інноваційні, так і культурні проекти. "GoFundEd" спеціалізується на освітніх ініціативах і за короткий період залучила фінансування для 135 проектів на суму 4 893 082 грн.

Фінансові стратегії країн світу відрізняються залежно від економічного стану, культурних особливостей і рівня розвитку фінансових систем. Ці стратегії визначають підходи та інструменти, які використовуються для забезпечення фінансової стабільності, сприяння підприємництву та досягнення економічних цілей. Серед різних форм краудфандингу, які в останні роки набирають популярності, особливо виділяються P2P споживче кредитування, що склало понад 34 мільярди доларів США, та балансове кредитування бізнесу, яке перевищує 28 мільярдів доларів США лише у 2020 році. Китай домінував на глобальному ринку альтернативних онлайн-фінансів до 2018 року. Однак розвиток місцевого ринку та зміни в законодавстві призвели до значного зниження обсягів і частки світового ринку. У 2019 році на китайський ринок припадало 48% світового обсягу, а в 2020 році – лише 1%. Глобальні обсяги (за винятком Китаю) зросли на 3% з 89 мільярдів доларів у 2018 році до 91 мільярдів доларів у 2019 році. А у 2020 році, незважаючи на COVID-19, обсяг світового ринку зріс ще на 24% у порівнянні з минулим роком і досяг 113 мільярдів доларів

Для сприяння розвитку альтернативних методів фінансування необхідно створити сприятливе середовище. Це може включати: створення нових платформ та інфраструктури для просування альтернативних фінансових засобів; проведення навчальних заходів та інформаційно-освітніх кампаній для громадськості з метою відомостей про можливості та переваги альтернативних фінансових методів; вдосконалення заходів забезпечення безпеки використання альтернативних

фінансових засобів через розробку ефективних систем протидії шахрайству; упрощення процедур реєстрації та отримання дозволів для краудфандингу, краудлендінгу та інших альтернативних методів фінансування; розробка нормативно-правових актів, що регулюють функціонування краудфандингових платформ, криптовалютних бірж та інших альтернативних методів фінансування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Циганова Н. Фінансові інновації та їх роль у розвитку інноваційного підприємництва. *Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку*: зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф., 29–30 берез. 2018 р. . М-во освіти і науки

України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». Київ : КНЕУ, 2018. С. 94–96

2. Пантелєєва Н. М. Фінансові інновації в умовах цифровізації економіки: тенденції, виклики та загрози. *Приазовський економічний вісник*. 2017. № 3(03). С. 68-73.

3. Федоренко В. Г. Інвестознавство : підруч. К. : МАУП, 2004. 480 с.

4. Азаренкова Г. М., Журавель Т. М., Михайленко Р. М. Фінанси підприємств : навч. посіб. К. : Знання-Прес. 2009. 299 с.

олінець Л.Б. Фінансові інновації як чинники трансформації світового фінансового порядку. *Економіка і суспільство*. 2018. №. С. 28-32

6. Ковтуненко К.В. Закономірності та основні доміанти розвитку машинобудівних підприємств в умовах стратегічних змін. *Економічний часопис XXI*. 2013. № 5-6, (1). С. 75-78.

. 2008. № 1. Р. 215–226.

іщенко С.В. Проблеми оцінки впливу стабільності функціонування грошово-кредитної сфери на економічну безпеку країни. *Фінанси України*. 2010. № 7. С. 35–

ишкін Ф.С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків; пер. з англ.

С. Панчишин, Г. Стеблій, А. Стасишин. К.: Основи, 1998. 963 с.

10. Дорофєєв Д. А. Сутність і класифікація фінансових інновацій у фінансовому секторі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018 .№ 22 (1). с.91-97

ирветник-Царій В. В. Сучасні реалії фінансового забезпечення розвитку малого підприємництва в Україні. *Економіка і суспільство*. 2016. № 2. С. 181–187. – URL

. Г. Соляник, І. М. Цуркан М. О. Гудим. Особливості фінансування бізнесу в контексті світових тенденцій використання fintech інновацій на ринку капіталу. *Економічний вісник*. 2021. №3. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/75.074>

2019. №10. р. 75.URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/8082995b-en/index.html?itemId=/content/component/8082995b-en> (дата звернення: 03.04.2024)

2

0

Діва Н.І. М. 2018. №4. С. 2631 – 2645.
Середнього бізнесу. *Фінанси та кредит*. 2017. №44. С. 2631 – 2645.

I

(дата звернення: 03.04.2024)

Борденко Т.М., Завва А.А. *Словесний Вісник* та технології
Виклики та інвестиційні горизонти *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 3.

C

Дава В., Гапонюк М. Цифрові фінансові активи: визначення та класифікація.
Вісник економічного аналізу. 2023. № 33(3). С. 238-246

Мамуненко М.С., Жмай О.В. Переваги та недоліки застосування криптовалюти в умовах сучасної ринкової економіки в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2019. №26 (1). С. 127-130

ідкуйко О.О. Сучасні інструменти підтримки малого підприємництва в Україні. *Держава та регіони*. 2018. С. 138-144.

. 2019. Vol. 53(1). P. 1-18

льоба Л.Г., Добош Н.М., Сорока О.П. Впровадження фінансових технологій-
с

ондрат О. Б. Інновації ні фінансові інструменти в системі розвитку підприємств.
Український журнал прикладної економіки та техніки. 2024. Том 9. № 1. С. 339 –

а

тर्फоломеева В.О. Фінансування інноваційної діяльності як чинник розвитку
малого підприємництва. *Вісник Української академії банківської справи*. 2006. С.

г

Ц

и

в

іі

(дата звернення: 03.04.2024)

ро фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021 № 1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>

(дата звернення: 03.04.2024)

П

ро електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуг: Закон України від № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 03.04.2024)

р

ро основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 5.10.2017

У

ро запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження здата звернення: 03.04.2024)

р

ро електронні документи та електронний документообіг: Закон України від звернення: 03.04.2024)

ї

ро внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань регулювання випуску та обігу електронних грошей: Постанова НБУ від 04.11.2010 №481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336->

и

р

ван та перспективи МСБ в Україні: результати дослідження. *Економічна правда*.

о

г

ванова Т.В. Інноваційна діяльність підприємств України як фактор підвищення рівня конкурентоспроможності на міжнародних ринках. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2023. № 17. С. 395-404.

т

у

ад

л

нковою Р. Моделі фінансування інновацій в українському бізнес-середовищі.

D

о

в

(дата звернення: 25.04.2024)

в 46. Огородник В.О. Краудфандинг як інноваційний інструмент модернізації національної фінансово-інвестиційної системи. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2014. № 3 (44). С. 103-105

№47. Можливості – на кожний день. Спільнокошт. URL: <https://biggggidea.com/opportunities/> (дата звернення: 20.04.2024)

н 48. Про нас. Українська Біржа Благодійності. URL: https://dobro.ua/about_us/ (дата звернення: 20.04.2024)

я 49. Річний звіт 2023. GoFundEd. URL: https://mycity.one/annual_report_2023 (дата звернення: 20.04.2024)

етрушко Л., Давиденко Б. Forbes склав перший ренкінг недержавних фондів та громадських організацій, які найефективніше залучають гроші для підтримки у)

(дата звернення: 27.04.2024)

р 52. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року – курс на сталий розвиток інновацій, кешлес та фінансову грамотність. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-fintehu-v-ukrayini-do-2025-roku--kurs-na-staliy-rozvitok-innovatsiy-keshles-ta-finansovu-gramotnist>. (дата звернення: 11.05.2024)

и53. Концепт платформи інноваційних фінансових рішень НБУ (Регуляторна Впісочниця"). 2020. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Finteh2025_pisochnycja.pdf?v=4. (дата звернення: 01.05.2024)

в54. Wardrop R., Zhang B., Rau R., Gray M.. Moving Mainstream: The European Alternative Finance Benchmarking. *Cambridge Centre for Alternative Finance*. 2015.

№5. 44 р. URL : <http://www.iberglobal.com/files/2015/2015-ukalternative-finance-Benchmarking-report.pdf> (дата звернення: 03.05.2024)

к

з

б

55. Wardrop R., Rosenberg R., Zhang B., Ziegler T. Breaking New Ground: The Americas alternative finance benchmarking report. *Cambridge Centre for Alternative Finance*. 2016. №4 80 p. URL: https://www.jbs.cam.ac.uk/fileadmin/user_upload/research/centres/alternativefinance/downloads/2016-Americas-alternative-financebenchmarking-report.pdf (дата звернення: 03.05.2024)
56. Striapunina K. FinTech Report 2019 – Alternative Financing. *Statista Digital Market Outlook – Segment Report*. 2019. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/02/pulse-of-fintech-h2-2019.pdf> (дата звернення: 03.05.2024)
57. Global crowdfunding volume by region 2020. Statista. URL: <https://www.statista.com/outlook/dmo/fintech/digital-capital-raising/crowdfunding/worldwide> (дата звернення: 03.05.2024)
58. Global Crowdfunding Market Size, Status and Forecast 2020-2026. URL: <https://www.marketresearch.com/QYResearch-Group-v3531/Global-Crowdfunding-Size-Status-Forecast-13770115> (дата звернення: 03.05.2024)
59. Стеценко Б., Бірюк С., Левченко К Діджиталізація фінансового ринку у контексті поствоєнного відновлення України. *Ефективна економіка*. 2023. №7. DOI:<https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.7.6>
60. Красноносова О.М. Інструментарій державної політики у сфері підтримки та стимулювання розвитку малого бізнесу. *Проблеми економіки*. 2020. No 4. С. 42–47.
61. Прокопець Л.В. Особливості державної підтримки малого підприємництва в Україні та зарубіжний досвід. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 24. С. 71–76.

ДОДАТКИ

Додаток А.1

Таблиця А.1 – Кількість успішно реалізованих проєктів на платформі «Велика ідея»

№ з/п	Область/регіон	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Всього по області/регіону
1	АР Крим	0	0	0	0	0	0	0	0
2	Вінницька	0	4	0	3	1	0	0	8
3	Волинська	0	0	0	1	2	1	0	4
4	Дніпропетровська	3	2	3	2	2	2	1	15
5	Донецька	3	2	2	2	5	3	2	19
6	Житомирська	0	0	1	2	0	1	0	4
7	Закарпатська	0	0	0	0	1	0	0	1
8	Запорізька	0	0	0	0	0	0	0	0
9	Івано-Франківська	5	1	1	2	3	2	1	15
10	Київська	34	51	39	46	48	32	17	267
11	Кіровоградська	0	0	1	0	1	0	0	2
12	Луганська	0	0	0	0	1	0	0	1
13	Львівська	12	17	19	17	16	10	7	98
14	Миколаївська	0	3	0	0	0	0	0	3
15	Одеська	1	3	3	1	3	1	1	13
16	Полтавська	0	1	1	0	2	0	0	4
17	Рівненська	3	3	2	2	3	2	2	17
18	Сумська	0	0	0	1	0	0	0	1
19	Тернопільська	1	0	0	0	0	1	0	2
20	Харківська	3	3	4	5	6	3	1	25
21	Херсонська	1	1	1	1	3	1	1	9
22	Хмельницька	1	1	1	1	2	1	1	8
23	Черкаська	1	2	4	2	3	1	1	14
24	Чернівецька	1	0	0	0	0	1	0	2
25	Чернігівська	2	1	2	3	1	0	1	10
Разом		71	95	84	91	103	62	36	542

Джерело: взято з [47]

Додаток А.2

Таблиця А.2 – Кількість інвесторів проєктів на платформі «Велика ідея»

№ з/п	Область/регіон	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Всього по області/регіону
1	АР Крим	4	2	2	5	3	2	4	22
2	Вінницька	7	12	15	35	29	41	44	183
3	Волинська	4	8	8	10	19	12	68	129
4	Дніпропетровська	8	44	37	73	82	22	115	381
5	Донецька	13	8	20	46	24	56	99	266
6	Житомирська	3	3	10	9	15	30	25	95
7	Закарпатська	3	3	5	10	8	17	30	76
8	Запорізька	8	5	8	15	32	48	51	167
9	Івано-Франківська	44	30	43	52	43	46	78	336
10	Київська	425	429	427	639	583	837	851	4 191
11	Кіровоградська	2	3	9	14	51	44	63	186
12	Луганська	2	2	2	4	14	8	66	98
13	Львівська	114	127	137	250	228	289	350	1 495
14	Миколаївська	2	5	2	10	13	22	18	72
15	Одеська	23	29	30	38	39	87	57	303
16	Полтавська	8	6	13	24	23	49	64	187
17	Рівненська	18	18	16	22	22	41	50	187
18	Сумська	7	4	5	13	7	22	33	91
19	Тернопільська	10	6	7	17	11	55	42	148
20	Харківська	40	50	37	151	155	203	156	792
21	Херсонська	5	6	10	11	8	17	22	79
22	Хмельницька	7	9	16	24	29	46	56	187
23	Черкаська	17	22	25	46	38	46	51	245
24	Чернівецька	9	9	8	18	18	24	28	114
25	Чернігівська	3	6	6	11	17	35	58	136
Разом		786	846	898	1 547	1 511	2 099	2 479	10 166

Джерело: взято з [47]

ТОП-10 краудфандингових проєктів за ренкінгом *Forbes Ukraine*, які найефективніше залучають кошти за допомогою краудфандингу для підтримки українців та ЗСУ під час російської агресії

Проєкт	Рік створення	Засновник	Спрямування коштів
Повернись живим	2015 (як ініціатива існує з 2014)	Віталій Дейнега	Допомога армії (бронежилети, шоломи, нелетальна зброя, технічні засоби). За час війни зібрано 238.8 млн грн та 28.7 млн дол. США у криптовалютах
Стій з Україною (через платформу <i>Gofundme</i>)	2022	Міла Куніс та Ештон Катчер	Гуманітарна допомога українським біженцям у розмірі понад 37 млн дол. США
<i>Razom</i>	2014	Українці, які мешкають у Нью-Йорку	З 24 лютого 2022 р. <i>Razom</i> поставили на паузу всі проєкти та зосередились тільки на <i>Emergency Response</i> – критично важливій гуманітарній допомозі для України
Благодійний фонд "Київська школа економіки" (<i>KSE Foundation</i>)	2007	Київська школа економіки	До 24 лютого 2022 р. <i>KSE Foundation</i> спрямовував кошти виключно на освітні проєкти. З 25 лютого 2022 р. кошти спрямовуються винятково на допомогу військовим, жертвам війни
<i>Nova Ukraine</i> , американська неприбуткова організація	2014	Американці українського походження	Медицина, гуманітарна допомога. Щорічно до війни збирали 300–400 тис. дол. США на допомогу українським благодійним фондам та культурним ініціативам. За перші 40 днів війни зібрано понад 15 млн дол. США
<i>Help. Ukraine.center</i>	2022	Представники українського бізнесу (портового оператора <i>TIC, Rozetka.ua</i> , "Нової Пошти", <i>Fozzy Group</i> та ін.)	Гуманітарна та медична допомога. За час війни зібрано 7.9 млн євро
Фонд Сергія Притули	2020	Сергій Притула	Допомога армії через придбання дронів, оптики, засобів зв'язку, автомобілів, засобів тактичної медицини, військового екіпірування, ремонт трофейної зброї та гуманітарна допомога
Правозахисна організація "Восток SOS"	2015 (як ініціатива – з 2014)	Активісти луганського Правозахисного центру "Поступ", кримського Правозахисного центру "Дія" та Цивільного сектора луганського Свромайдану	Гуманітарна допомога, на фінансування якої зібрано понад 4.3 млн дол. США
Фонд "Голоси дітей"	2015	Олена Розвадовська, фахівчиня у сфері захисту прав дитини	Гуманітарна та психологічна допомога дітям та батькам – 2.3 млн дол. США
Громадська організація "Армія SOS"	2014	Активісти м. Києва та Київської області	Допомога армії, що передбачає надання військовим програмного забезпечення, виробництво безпілотників "Валькірія", закупівля мобільних комплексів радіоелектронної розвідки, автомобілів, тепловізорів, приладів нічного бачення, шоломів, бронежилетів, аптечок, кабелів, блоків живлення, генераторів, супутникового інтернету <i>Starlink</i> . За час війни "Армія SOS" витратила 47 млн грн

Джерело: взято з [50]

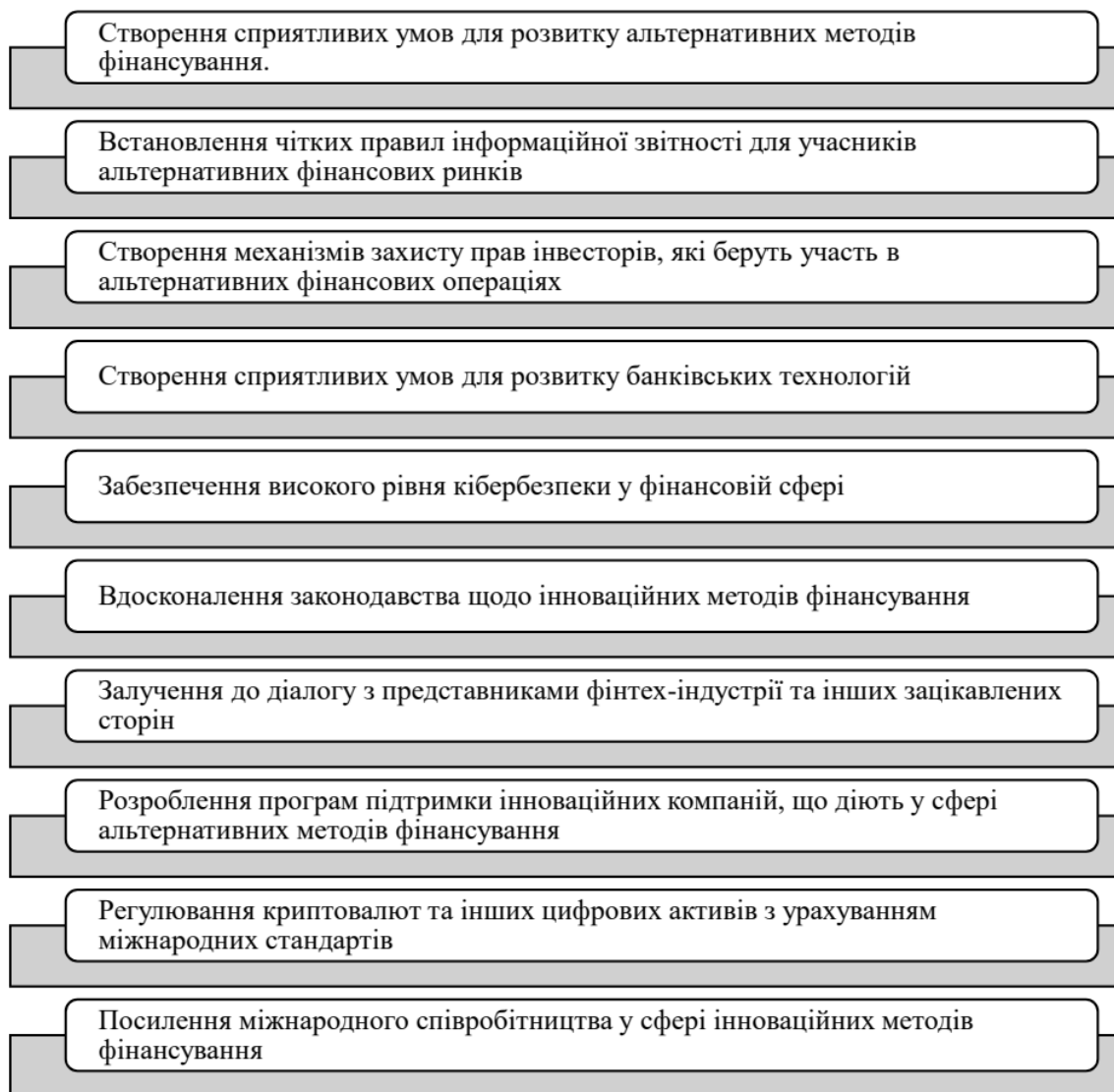

Рисунок В.1 - Рекомендації щодо державної політики у сфері регулювання інноваційних методів фінансування бізнесу в Україні

Джерело: побудовано за [60-61]